

საერთაშორისო
გამჭვირვალობა
საქართველო

საქართველოს პანდემიის 2020 წლის არჩევნების კამპანიის დაფინანსება (საბოლოო ანგარიში)

2020 წლის დაკავშირებული

კვლევის ავტორები

გიგი ჩიხლაძე

თამთა კახიძე

კვლევაზე ასევე მუშაობდნენ

მამუკა კირკიტაძე

ალექსანდრე ქევხიშვილი

გიორგი ლოლაძე

კვლევის თანაავტორი და ხელმძღვანელი

ლევან ნატროშვილი

ამ ანგარიშის გამოცემა შესაძლებელი გახდა ამერიკელი ხალხის მხარდაჭერით „ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს“, USAID-ის მეშვეობით. ანგარიშში გამოთქმული მოსაზრებები ეკუთვნის „საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველოს“ და შესაძლოა, არ ასახავდეს USAID-ის ანდა ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობის შეხედულებებს.

ძირითადი შიგნებები	4
შესავალი	8
თავი I. საარჩევნო კამპანიისა და პოლიტიკური ფინანსების მარეგულირებელი ჩარხო	10
თავი II. საარჩევნო სუბიექტების მიერ მიღებული შემოსავლები	11
1. შემოსავლების მარეგულირებელი ჩარხო	11
1.1 სახელმწიფო დაფინანსება	11
1.2. კერძო დაფინანსება	13
2. საარჩევნო სუბიექტების მიერ მიღებული შემოსავლების მიმოხილვა და ანალიზი	14
2.1 სახელმწიფო დაფინანსება	16
2.2 შემოწირულებები	17
2.3 საბანკო სესხი	28
თავი III. საარჩევნო სუბიექტების მიერ განეული ხარჯები	29
1. ხარჯების მარეგულირებელი ჩარხო	29
2. საარჩევნო სუბიექტების მიერ განეული ხარჯების მიმოხილვა და ანალიზი	29
2.1 რეკლამის ხარჯები	31
2.2 შრომის ანაზღაურება	39
2.3 სხვა ხარჯები	40
თავი IV. საარჩევნო კამპანიის ფინანსების გამჭვირვალობა და მასზე ზედამხედველობა	44
რეკომენდაციები	47
დანართი	48

„საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველომ“ 2020 წლის 1 სექტემბრიდან 17 ნოემბრის ჩათვლით საპარლამენტო არჩევნების კამპანიის დაფინანსების საკითხები შეისწავლა. გარდა ამისა, პოლიტიკური პარტიების მიერ მიღებული შემოწირულებები უფრო სიღრმისეულად გააანალიზა და ამ კუთხით 2020 წლის 1 იანვრიდან გამოკვეთილი ტენდენციებიც მიმოიხილა. იმ 9 საარჩევნო სუბიექტიდან, რომელმაც არჩევნებში 1%-ის ოდენობის ხმა მაინც მიიღო, ერთმა სუბიექტმა („გირჩი“) შევსებული ფინანსური დეკლარაციები სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს არ მიაწოდა, შესაბამისად. ანგარიშში გამოკვეთილი მიგნებები ძირითადად ეყრდნობა 8 საარჩევნო სუბიექტის მიერ წარდგენილი ფინანსური დეკლარაციებისა და წინასაარჩევნოდ მიმდინარე პროცესების ანალიზს:

საარჩევნო სუბიექტების მიერ მიღებული შემოსავლები

- კვლევის ფარგლებში შესწავლილმა საარჩევნო სუბიექტებმა 1 სექტემბრიდან 17 ნოემბრის ჩათვლით მთლიანობაში დაახლოებით **38.6 მლნ** ლარის ოდენობის შემოსავალი მიიღეს, აქედან თითქმის ნახევარი (**45%**) - **17.3 მლნ** ლარი, მმართველ პარტიაზე „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ მოდიოდა. **6 მლნ** ლარით მეორე ადგილზე იყო „ლელო - მამუკა ხაზარაძე“, მესამეზე კი საარჩევნო ბლოკი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა-გაერთიანებული ოპოზიცია „ძალა ერთობაშია““ - **5.7 მლნ** ლარით;
- 8 სუბიექტის მიერ ჯამურად მიღებული შემოსავლების მხოლოდ **10%** (3.7 მლნ ლარი) მოდიოდა სახელმწიფო დაფინანსებაზე, **90%** (34.9 მლნ ლარი) კი - კერძოზე. სახელმწიფო დაფინანსების მცირე წილი იმით იყო განპირობებული, რომ საანგარიშო პერიოდი არასრულ სამ თვეს წარმოადგენს, სახელმწიფო დაფინანსებას კი პარტია ყოველთვიურად, თანაბარი ოდენობით იღებს, მაშინ როდესაც კერძო დაფინანსების წყაროებიდან თანხების მიღება ძირითადად სწორედ საარჩევნო პერიოდზეა კონცენტრირებული;
- შესწავლილმა 8 საარჩევნო სუბიექტმა 1 სექტემბრიდან 17 ნოემბრის ჩათვლით ჯამში დაახლოებით **33.4 მლნ** ლარის ოდენობის შემოწირულება მიიღო, აქედან **15.3 მლნ** ლარი (ყველა შემოწირულების **46%**) მმართველ პარტიაზე „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ მოდიოდა, **6 მლნ** ლარით მეორე ადგილზე იყო „ლელო - მამუკა ხაზარაძე“, ხოლო მესამე - საარჩევნო ბლოკი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა-გაერთიანებული ოპოზიცია „ძალა ერთობაშია““ **4.8 მლნ** ლარით. აღსანიშნავია, რომ 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებთან შედარებით, **მმართველი პარტიის წილი ჯამურ შემოწირულებებში შემცირებულია**, კერძოდ, წინა საპარლამენტო არჩევნებზე 28 მილიონზე მეტი ჯამური შემოწირულებიდან **68%** „ქართულ ოცნებაზე“ მოდიოდა;
- საარჩევნო სუბიექტების მიერ მიღებული ჯამური შემოწირულებების **98%** ფიზიკური პირების მიერ არის განხორციელებული, **2%** კი - იურიდიული პირების მიერ. ქართული პოლიტიკური პარტიების შემომწირველთა დაახლოებით 38%-ს იმაზე მეტი აქვს შეწირული, ვიდრე ერთი წლის საშუალო დარიცხული ხელფასია საქართველოში (დაახლოებით 11,900 ლარი). ასეთ შემომწირველებზე ყველა პარტიის მიერ მიღებული შემოწირულების დაახლოებით **85%** მოდის, რაც მათ მსხვილ დონორებზე დამოკიდებულებას მიუთითებს;
- როგორც აღმოჩნდა, მმართველი პარტიის შემომწირველებთან დაკავშირებულმა კომპანიებმა 2020 წელს (17 ნოემბრამდე) დაახლოებით **68 მლნ** ლარის ღირებულების ტენდერები მოიგეს და ამ შემომწირველებმა იგივე პერიოდში **1.6 მლნ** ლარი გაიღეს „ქართული ოცნების“ სასარგებლოდ. ამ მხრივ განსაკუთრებით აღსანიშნავია **შპს გ & კ ტექნოლოგი**, რომელმაც წლის განმავლობაში 17.2 მლნ ლარის ტენდერები მოიგო, მისმა მფლობელმა **რომან აბრამიშვილმა** კი თებერვალში „ქართულ ოცნებას“ 60,000 ლარი შესწირა. საინტერესოა, რომ აბრამიშვილმა შემოწირულება მას შემდეგ გაიღო, რაც მისმა კომპანიამ მოკლე პერიოდში ზედიზედ რამდენიმე მსხვილი ტენდერი მოიგო. მოგებული ტენდერებისა და განხორციელებული შემოწირულებების

თარიღები ერთმანეთთან, ასევე, საკმაოდ ახლოს იყო **შპს ცეკურის, შპს გრავიტას** და **შპს ჯი-თი ჯგუფის** შემთხვევებში. კიდევ ერთი მსხვილი სახელმწიფო კონტრაქტორია **შპს ლ.და.კ.**, რომელმაც 2020 წელს 17.3 მლნ ლარის ტენდერები მოიგო, ხოლო მისმა მფლობელებმა მმართველი პარტიის ყულაბაში 22,000 ლარი შეიტანეს. ასევე, დიდ ყურადღებას იქცევს **შპს არსაკიძე-2000**, კომპანია, რომელმაც 2020 წელს 2.2 მლნ ლარის სახელმწიფო ტენდერები მოიგო. ამ კომპანიის მფლობელები ამავე დროს დაკავშირებული არიან შპს ლილო-მოლთან - მსხვილ ბიზნეს ჯგუფთან, რომლის პარტნიორები წლების განმავლობაში ერთ-ერთი ყველაზე მსხვილი პოლიტიკური შემომწირველები;

- ტენდერების გარდა, მმართველი პარტიის შემომწირველი ფიზიკური პირების კომპანიები გამარტივებული სახელმწიფო შესყიდვების მიმღებებიც არიან. კერძოდ, 2020 წელს (17 ნოემბრამდე) დაახლოებით **4.2 მლნ** ლარის ღირებულების გამარტივებული შესყიდვების კონტრაქტები მიიღეს იმ კომპანიებმა, რომლებთან პირდაპირ ან ირიბად დაკავშირებულმა პირებმა დაახლოებით **2.2 მლნ** ლარი გაიღეს მმართველი პარტიის სასარგებლოდ. აღსანიშნავია შპს ყვარლის ედემი, რომელიც მმართველი პარტიის თავმჯდომარის - ბიძინა ივანიშვილის ძმის ალექსანდრე ივანიშვილის ბიზნესპარტნიორების მფლობელობაშია. ეს კომპანია „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველოს“ ყურადღების ცენტრში მიმდინარე წლის გაზაფხულზეც მოექცა, როდესაც საგანგებო მდგომარეობის დროს მისი მფლობელების მიერ თანხის შეწირვიდან რამდენიმე დღეში გამარტივებული სახელმწიფო შესყიდვის მსხვილი კონტრაქტი გაუფორმეს;
- წლების განმავლობაში მმართველი პარტიის შემომწირველებს შორის ჩამოყალიბდა რამდენიმე მსხვილი ჯგუფი, რომელიც თითქმის ყოველ არჩევნებზე „ქართულ ოცნებას“ დიდი თანხებით აფინანსებს. **სამმა ასეთმა ჯგუფმა 2020 წელსაც გააგრძელა მსხვილი შემოწირულებების გაღება.** კერძოდ, ბიძინა ივანიშვილთან დაკავშირებულმა პირებმა „ქართულ ოცნებას“ მთლიანობაში **544,300 ლარი** შესწირეს. შპს ლილო-მოლთან დაკავშირებულმა პირებმა მმართველი პარტიის სასარგებლოდ ჯამში **595,000 ლარი** გაიღეს, ხოლო შპს ბომბორა და ბავშვებთან პირდაპირ ან ირიბად დაკავშირებულმა პირებმა კი იგივე პარტიას **255,000 ლარი** შესწირეს;
- ცალკე კვლევის საგანი გახდა პარტიების მაჟორიტარი კანდიდატების შემოწირულებები. მმართველი პარტიის „ქართული ოცნების“ მიერ წარდგენილმა მაჟორიტარობის 30 კანდიდატიდან **შვიდმა** (მათი ოჯახის წევრებისა და ბიზნესპარტნიორების ჩათვლით) 2020 წლის 1 იანვრიდან 17 ნოემბრამდე პარტიას **1,035,000 ლარი** შესწირეს, რაც ამ პერიოდში პარტიის მიერ მთლიანად მიღებული შემოწირულობების **5%** იყო. მაჟორიტარობის შვიდივე კანდიდატი მსხვილი ბიზნესმენია და სხვადასხვა ფორმით მთლიანობაში **127 კომპანიასთან** არის დაკავშირებული. ეს კანდიდატები იყვნენ: **ზაალ დუგლაძე, ანტონ ობოლაშვილი, გოჩა ენუქიძე, ზაზა ლომინაძე, ირაკლი ხახუბია, დავით სონღულაშვილი და ვასილ ჩიგოგიძე.** იყო ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც ერთი მაჟორიტარი კანდიდატის ბიზნესპარტნიორები ერთსა და იმავე დღეს, ერთსა და იმავე ოდენობის თანხას სწირავდნენ პარტიას;
- საარჩევნო ბლოკის „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა - გაერთიანებული ოპოზიცია ძალა ერთობაშია“ მიერ დასახელებული მაჟორიტარობის 25 კანდიდატიდან 15-მა (მათი ოჯახის წევრებისა და ბიზნესპარტნიორების ჩათვლით) 2020 წლის 1 იანვრიდან 17 ნოემბრამდე საარჩევნო ბლოკში შემავალ პარტიებს **565,670 ლარი** შესწირეს, რაც ამ პერიოდში პარტიის მიერ მთლიანად მიღებული შემოწირულებების **10%-ა**. ამ თანხიდან 105,000 ლარი ერთსა და იმავე დღეს - 8 ოქტომბერს შესწირა მაჟორიტარობის კანდიდატ მურთაზ ზოდელავას ოთხმა ბიზნესპარტნიორმა (**დიმიტრი ძაგნიძე, გიორგი ჩივიაშვილი, გიორგი გელხაური და ბექა ბასილაია**);
- პარტია „საქართველოს პატრიოტთა ალიანსის“ მიერ წარდგენილი მაჟორიტარობის 29 კანდიდატიდან შვიდმა საპარლამენტო არჩევნებამდე 2 თვის განმავლობაში პარტიას **421,990 ლარი** შესწირა, რაც 2020 წლის 1 იანვრიდან პარტიის მიერ მთლიანად მიღებული შემოწირულებების დაახლოებით **23%-ა**. ამ თანხიდან 185,000 ლარი ოთხმა მაჟორიტარმა (**იოსებ შატერაშვილი, კახაბერ ძაგანია, პაატა ჯიბლაძე, არჩილ ბენიძე**) ერთსა და იმავე დღეს - 10 სექტემბერს შესწირა პარტიას;

- საარჩევნო სუბიექტებიდან საბანკო სესხის აღების შესაძლებლობით ტრადიციულად მხოლოდ მმართველმა პარტიამ - „ქართული ოცნება - დემოკრატიულმა საქართველომ“ ისარგებლა. ამ პარტიამ **1 მლნ** ლარის ოდენობით სესხი „ლიბერტი ბანკისგან“ აიღო.

საარჩევნო სუბიექტების მიერ გაწეული ხარჯები

- შესწავლილმა საარჩევნო სუბიექტებმა საანგარიშო პერიოდში სულ დაახლოებით **37.3 მლნ** ლარის ოდენობის ხარჯი გაწიეს, რომლის **46% - 17.1 მლნ** ლარი მმართველ პარტია - „ქართული ოცნება - დემოკრატიულ საქართველოზე“ მოდიოდა, **6 მლნ** ლარის ხარჯით მეორე ადგილზე იყო „ლელო - მამუკა ხაზარაძე“, მესამეზე კი - საარჩევნო ბლოკი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა-გაერთიანებული ოპოზიცია „ძალა ერთობაშია““ **5.2 მლნ** ლარით;
- საარჩევნო სუბიექტების ხარჯების **75%-ს** (28.1 მლნ ლარი) სარეკლამო ხარჯები შეადგენდა, დანარჩენი ყველაზე მსხვილი კატეგორიები იჯარის ხარჯი (6%) და შრომის ანაზღაურება (4%) უმნიშვნელო იყო სარეკლამო ხარჯებთან შედარებით;
- მმართველი პარტია „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ სარეკლამო დანახარჯებით ტრადიციულად პირველ ადგილზე იყო და მისი ხარჯები რამდენჯერმე აღემატება შემდეგ ადგილებზე გასული სუბიექტების ხარჯებს. მმართველი პარტიის სარეკლამო ხარჯები ყველა სუბიექტის სარეკლამო ხარჯის **43%-ს** წარმოადგენდა;
- რეკლამის სახეობებს შორის დომინირებდა სატელევიზიო რეკლამა (მთლიანი სარეკლამო ხარჯის 45%) და გარე რეკლამა (30%), თუმცა, ასევე, მზარდი კატეგორია იყო ინტერნეტ რეკლამა;
- შესწავლილმა საარჩევნო სუბიექტებმა სატელევიზიო რეკლამაზე ჯამში **12.6 მლნ** ლარზე მეტი დახარჯეს, მათ შორის ყველაზე დიდი თანხა **4.5 მლნ** ლარი მმართველმა პარტიამ „ქართულმა ოცნება - დემოკრატიულმა საქართველომ“ გაიღო, მეორეზე კი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა-გაერთიანებული ოპოზიცია „ძალა ერთობაშია““ იყო **3.1 მლნ** ლარით;
- რვა საარჩევნო სუბიექტიდან მხოლოდ ერთი იყო ისეთი, რომლის მიერ დეკლარირებული ხარჯები რეალურად გაწეულ ხარჯებს არ შეესაბამებოდა. კერძოდ, „შალვა ნათელაშვილი - საქართველოს ლეიბორისტული პარტიის“ მიერ წარდგენილ ფინანსურ დეკლარაციებში სატელევიზიო რეკლამის ხარჯის ველსა და შესაბამის სპეციალურ ფორმაში ინფორმაცია საერთოდ არ არის მითითებული, მაშინ როდესაც, ჩვენმა მონიტორებმა სხვადასხვა ტელეარხზე ამ საარჩევნო სუბიექტის 130-მდე ფასიანი ვიდეო რგოლი აღნუსხეს, რომელთა საერთო ღირებულება დაახლოებით 100,000 ლარი უნდა ყოფილიყო;
- შესწავლილმა საარჩევნო სუბიექტებმა გარე რეკლამაზე ჯამში დაახლოებით **8.3 მლნ** ლარი დახარჯეს, მათ შორის ყველა დიდი თანხა **5.1 მლნ** ლარი მმართველმა პარტიამ „ქართული ოცნება - დემოკრატიულმა საქართველომ“ გაიღო, მეორეზე კი „ლელო - მამუკა ხაზარაძე“ იყო **1.2 მლნ** ლარით;
- საარჩევნო სუბიექტების მიერ ინტერნეტ რეკლამაში გაწეულმა ხარჯებმა თითქმის **3 მლნ** ლარს მიაღწია. ამ მხრივ **849,592** ლარით პირველ ადგილზე იყო „ბაქრაძე, უგულავა, ბოკერია - ევროპული საქართველო - მოძრაობა თავისუფლებისთვის“, შემდეგ მოდიოდნენ საარჩევნო ბლოკი „გიორგი ვაშაძე-სტრატეგია აღმაშენებელი“ **681,044** ლარით და „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ **677,024** ლარით;
- „ფეისბუქ“ რეკლამების ბიბლიოთეკის მიხედვით, 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე წინასაარჩევნო რეკლამის შინაარსის მქონე მასალის განსათავსებლად ცხრა საარჩევნო სუბიექტს სულ დაახლოებით **701,350** აშშ დოლარი ჰქონდა დახარჯული;

- შესწავლილმა საარჩევნო სუბიექტმა შრომის ანაზღაურებაზე მთლიანობაში დაახლოებით **1.5 მლნ** ლარი დახარჯეს. ამ თანხას უნდა დაემატოს მმართველი პარტიის „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველოს“ მიერ ვალდებულებების რეესტრის მითითებული დაახლოებით 600,000 ლარი, რომელიც 2,000-ზე მეტი კოორდინატორის შრომის ანაზღაურებას უნდა მოხმარდეს.

საარჩევნო კამპანიის ფინანსების გამჭვირვალობა და მასზე ზედამხედველობა

- სახელმწიფო აუდიტის სამსახურმა საკუთარი საქმიანობის შესახებ ჯერჯერობით ბოლო ანგარიში ოქტომბრის ბოლოს გამოქვეყნა, რომლის მიხედვითაც, საარჩევნო პერიოდში ამ უწყებამ შემოსული განცხადებების, სამსახურის მიერ განხორციელებული მედია მონიტორინგის და საარჩევნო სუბიექტების მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციის შესწავლის შედეგად, მხოლოდ 7 საქმეზე დაიწყო ადმინისტრაციული წარმოება, რომელთაგან სამზე უკვე დაასრულა წარმოება, ორ სამართალდარღვევის ფაქტზე კი შეადგინა ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმები. ორი საქმის შესწავლა კვლავ გრძელდებოდა. მაგალითად, 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებისთვის საარჩევნო პერიოდში აუდიტის სამსახურმა 19 სამართალდარღვევის ოქმი შეადგინა საარჩევნო სუბიექტების წინააღმდეგ, ხოლო 10 ოქმი შემომწირველი პირების წინააღმდეგ;
- წინასაარჩევნო პერიოდში მტრულად განწყობილი სახელმწიფოდან - რუსეთიდან ქართული პოლიტიკური პარტიების დაფინანსების საკითხი აქტუალური იყო, რასაც შესაბამისი სახელმწიფო უწყებებიდან ადეკვატური რეაგირება არ მოყვა. კერძოდ, საგამოძიებო ჟურნალისტურმა პლატფორმამ „დოსიე“ ჟურნალისტური გამოძიება გაასაჯაროა, რომელიც ორ ნაწილად 24 და 31 აგვისტოს გამოქვეყნდა და მათში „საქართველოს პატრიოტთა ალიანსის“ კრემლთან კავშირებსა და ფინანსურ ურთიერთობებზეა მოთხრობილი. აღნიშნულმა საქმემ კიდევ ერთხელ გაუსვა ხაზი იმას, რომ სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს არ გააჩნია შესაბამისი უფლებამოსილებები და კანონისმიერი ბერკეტები, რითაც შეძლებს მსგავსი შემთხვევების გამოძიებას. სხვა სახელმწიფო უწყებებმა კი, რომელთაც საგამოძიებო უფლებამოსილებები გააჩნიათ (საქართველოს პროკურატურა, სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახური) საერთოდ არ ჩათვალეს საჭიროდ, დაეწყოთ გამოძიება, რითაც პასუხგაუცემელი დარჩა სერიოზული კითხვები მტრულად განწყობილი სახელმწიფო მხრიდან ქართულ პოლიტიკაში ჩარევის თაობაზე.

2020 წლის 31 ოქტომბერს საქართველოს პარლამენტის არჩევნები ჩატარდა, რომელში მონაწილეობაც 48 პოლიტიკურმა პარტიამ, ორმა საარჩევნო ბლოკმა და 11-მა დამოუკიდებელმა მაჟორიტარობის კანდიდატმა მიიღო. პარლამენტში მოსახვედრად საჭირო 1%-იანი ბარიერი პროპორციულ არჩევნებში 9 საარჩევნო სუბიექტმა გადალახა. 30-დან 17 მაჟორიტარულ ოლქში პირველი ტურის შედეგად ვერ გამოვლინდა გამარჯვებული, რის გამოც, 21 ნოემბერს დაინიშნა მეორე ტური. 17-ვე საარჩევნო ოლქში თითო კანდიდატი მმართველ პარტიას - „ქართული ოცნება - დემოკრატიულ საქართველოს“ წარმოადგენდა. ვინაიდან ყველა ოპოზიციურმა პარტიამ, რომლის კანდიდატებსაც მეორე ტურში უნდა მიეღოთ მონაწილეობა, არჩევნების შედეგების აღიარებასა და პარლამენტში შესვლაზე უარი განაცხადა, მეორე ტურში ყველა ოლქში „ქართული ოცნების“ კანდიდატმა გაიმარჯვა.

პოლიტიკურ პარტიებს შორის კონკურენტული გარემოს არსებობა დემოკრატიული სახელმწიფოს ერთ-ერთი საფუძველია. მნიშვნელოვანია, რომ საზოგადოებას ჰქონდეს არჩევანი სხვადასხვა პოლიტიკურ ჯგუფს შორის, რათა არ მოხდეს ერთპიროვნული სახელმწიფო მმართველობის ჩამოყალიბება. პოლიტიკური პარტიების სიძლიერე და პოპულარობა კი დიდ წილად მათ ფინანსურ შესაძლებლობებზე არის დამოკიდებული. სწორედ ამიტომ საზოგადოებისთვის საინტერესო უნდა იყოს პოლიტიკური პარტიების დაფინანსების საკითხი, რომელსაც „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“ უკვე წლებია სწავლობს და პერიოდულად აქვეყნებს ანგარიშებს.

30 ოქტომბერს „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველომ“ გამოაქვეყნა შუალედური ანგარიში¹, რომელშიც ძირითადად გაანალიზებული იყო პოლიტიკური პარტიების დაფინანსების კუთხით წელს მიღებული საკანონმდებლო ცვლილებები, პოლიტიკური პარტიების მიერ მიღებული კერძო შემოწირულებები და პოლიტიკურ ფინანსებზე ზედამხედველი სახელმწიფო უწყების - სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის საქმიანობა.

ამჯერად წარმოგიდგენთ საბოლოო ანგარიშს, რომელშიც ვრცლად არის გაანალიზებული საარჩევნო სუბიექტების მიერ წინასაარჩევნო პერიოდში მიღებული შემოსავლები, მათ მიერ გაწეული ხარჯები და სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის საქმიანობა.

კანონმდებლობის შესაბამისად, წინასაარჩევნო კამპანია საქართველოში 1 სექტემბრიდან დაიწყო, მას შემდეგ, რაც საქართველოს პრეზიდენტმა 31 აგვისტოს არჩევნების დღის დანიშვნის შესახებ განკარგულება გამოაქვეყნა.² არჩევნების დანიშვნის დღიდან საარჩევნო სუბიექტობის კანდიდატი/საარჩევნო სუბიექტი ვალდებულია სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს სამ კვირაში ერთხელ წარუდგინოს ფინანსურ ანგარიში დადგენილი ფორმით. გარდა ამისა, საარჩევნო სუბიექტი ვალდებულია, არჩევნების შედეგების გამოქვეყნებიდან არაუგვიანეს 1 თვისა, ხოლო არჩევნების მეორე ტურში მონაწილე საარჩევნო სუბიექტი – მეორე ტურის შედეგების გამოქვეყნებიდან არაუგვიანეს 1 თვისა, აუდიტის სამსახურს წარუდგინოს საარჩევნო კამპანიის საბოლოო ანგარიში. ამასთანავე, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს უფლება აქვს, მოსთხოვოს საარჩევნო სუბიექტებს, კონკრეტული პერიოდის შესახებ დამატებით წარმოადგინოს ფინანსური ანგარიშები.

საარჩევნო პერიოდში საარჩევნო სუბიექტებმა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს უკვე წარუდგინეს სამი სამკვირიანი დეკლარაცია, ერთი არჩევნების პირველი ტურის წინა ორთვიანი შემაჯამებელი დეკლარაცია და ერთი მეორე ტურის წინა პერიოდის (1-17 ნოემბერი) დეკლარაცია. აქედან გამომდინარე, წინამდებარე კვლევის ძირითადი საანგარიშო პერიოდი მოიცავს 1 სექტემბრიდან 17 ნოემბრის ჩათვლით არსებულ დროის მონაკვეთს. თუმცა, საარჩევნო სუბიექტების შემომწირველებთან დაკავშირებული სავარაუდო პოლიტიკური კორუფციის შემთხვევების შესასწავლად სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ 2020 წლის 1 იანვრიდან არსებული მონაცემებიც გამოვიყენეთ.

1 საქართველოს პარლამენტის 2020 წლის არჩევნების კამპანიის დაფინანსება (შუალედური ანგარიში), „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“, 30.10.2020: <https://bit.ly/3rfsk3l>
 2 საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულება N 31/08/01 2020 წლის 31 აგვისტო: <https://bit.ly/3jxkVHH>

ანგარიშში გაანალიზებულია იმ 9 საარჩევნო სუბიექტის ორთვიანი შემაჯამებელი და მეორე ტურის წინა ფინანსური დეკლარაციები³, რომლებმაც პროპორციულ არჩევნებში ამომრჩეველთა 1%-ის ალება მაინც შეძლეს. ეს 9 საარჩევნო სუბიექტი არის:

- „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“
- საარჩევნო ბლოკი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა-გაერთიანებული ოპოზიცია „ძალა ერთობაშია“
- „ბაქრაძე, უგულავა, ბოკერია - ევროპული საქართველო - მოძრაობა თავისუფლებისთვის“
- „ლელო - მამუკა ხაზარაძე“
- საარჩევნო ბლოკი „გიორგი ვაშაძე-სტრატეგია აღმაშენებელი“
- „დავით თარხან-მოურავი, ირმა ინაშვილი - საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი“
- „გირჩი“
- „ალეკო ელისაშვილი-მოქალაქეები“
- „შალვა ნათელაშვილი-საქართველოს ლეიბორისტული პარტია“.

აღნიშნული სუბიექტებიდან ერთმა - „გირჩმა“ - დადგენილი ფორმით არც ერთი ფინანსური დეკლარაცია არ წარუდგინა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს, შესაბამისად, მისი ფინანსების შესახებ კვლევაში ძალიან მცირე ცნობები არის მოცემული.

კვლევის დასაწყისში მოკლედ არის მიმოხილული ის საკანონმდებლო ჩარჩო, რომლითაც საქართველოში პოლიტიკური პარტიებისა და საარჩევნო კამპანიის დაფინანსების საკითხები არის მონესრიგებული. ანგარიშის შემდეგ თავებში წარმოდგენილია ბევრთ ნახსენები 9 საარჩევნო სუბიექტის მიერ საარჩევნო პერიოდში მიღებული შემოსავლებისა და განხული ხარჯების რაოდენობრივი და თვისებრივი ანალიზი.⁴ შემოსავლების ნაწილში აქცენტი გაკეთებულია როგორც სახელმწიფო, ისე კერძო დაფინანსებაზე. ხარჯების ნაწილში მოცემულია სუბიექტების მიერ ოფიციალურად დეკლარირებული მონაცემების ანალიზი და „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“ მიერ ზოგიერთი სარეკლამო ხარჯის პარალელური მონიტორინგის შედეგები. მომდევნო თავი ეთმობა ფინანსების გამჭვირვალობისა და მასზე ზედამხედველობის საკითხს, მათ შორის, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ განხულ საქმიანობას. ანგარიშის ბოლოს კი წარმოდგენილია რეკომენდაციები. საბოლოო ანგარიშში წარმოდგენილი მიგნებების გარკვეული ნაწილი შუალედური ანგარიშიდან არის აღებული.

3 <https://bit.ly/38oZuon>

4 საარჩევნო სუბიექტების მიერ მიღებული შემოსავლებისა და განხული ხარჯების შესახებ ინფორმაცია, ძირითადად, აღებულია მათ მიერვე შევსებული დეკლარაციებიდან. აქედან გამომდინარე, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“ ყველა მონაცემის სიზუსტეზე პასუხს არ აგებს. გარდა ამისა, მონაცემები დაანგარიშებულია საკასო შემოსავლებისა და ხარჯების მიხედვით. მხოლოდ შემოწირულობების ნაწილში ზოგიერთ შემთხვევაში საკასო მონაცემებს ფაქტობრივ აქვს დამატებული, ვინაიდან არაფულადი შემოწირულობა ზოგიერთ საარჩევნო სუბიექტს მხოლოდ ფაქტობრივ შემოსავლებში აქვს მითითებული.

თავი I. საარჩევნო კამპანიისა და პოლიტიკური ფინანსების მართვაშეკრულებები

პოლიტიკური პარტიების დაფინანსების საკითხი საქართველოში რამდენიმე საკანონმდებლო აქტით რეგულირდება. რეგულირების სფერო, თავის მხრივ, მოიცავს საარჩევნო კამპანიის მიმდინარეობისას საარჩევნო სუბიექტების მიერ მიღებული შემოსავლებსა და ხარჯების აღრიცხვას, ასევე, მათი გამჭვირვალობის და კანონით განსაზღვრული ვალდებულებების ეფექტიანი აღსრულების უზრუნველყოფას.

პოლიტიკური დაფინანსების რეგულირების ძირითადი სამართლებრივი საფუძვლები განსაზღვრულია ორგანული კანონებით „**მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ**“ და **საარჩევნო კოდექსი**, ასევე, კანონებით - „**სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შესახებ**“, **ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი**, **ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი** - და სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის გენერალური აუდიტორის ბრძანებით.

„მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი განსაზღვრავს იმ პირებს, ვისზეც ვრცელდება პოლიტიკურ ფინანსებთან დაკავშირებული შემზღუდველი რეგულირებები. კერძოდ, ზემოაღნიშნული კანონი იცნობს, როგორც პოლიტიკური პარტიის, ასევე გაცხადებული საარჩევნო მიზნების მქონე პირის ცნებას. კანონის თანახმად, მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება (პარტია) არის საერთო მსოფლმხედველობრივ და ორგანიზაციულ საფუძველზე შექმნილი მოქალაქეთა ნებაყოფლობითი დამოუკიდებელი გაერთიანება, რომელიც რეგისტრირებულია კანონით დადგენილი წესით და თავის საქმიანობას ახორციელებს საქართველოს კონსტიტუციისა და კანონმდებლობის ფარგლებში. საქართველოს კანონმდებლობაში სპეციალური რეგულირება არსებობს საარჩევნო კამპანიისთვის / წინასაარჩევნო პერიოდისთვის, რომელიც იწყება კენჭისყრის დღემდე 60 დღით ადრე.

არჩევნებში მონაწილეობის სურვილის შემთხვევაში პარტია მისი ხელმძღვანელი პირის (პირების) მიერ ხელმოწერილი სათანადო განცხადებით მიმართავს ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას (ცესკოს) თავმჯდომარეს.⁵ პარტიული სიების წარდგენის უფლება აქვთ არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე პარტიებსა და საარჩევნო ბლოკებს.⁶ არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე ყოველ პარტიასა და საარჩევნო ბლოკს უფლება აქვს, წარადგინოს თითო პარტიული სია.⁷ შესაბამისმა საარჩევნო სუბიექტმა პარტიული სია ცესკოს თავმჯდომარეს უნდა წარუდგინოს არჩევნების დღემდე არაუგვიანეს 30-ე დღისა.⁸ რაც შეეხება მაჟორიტარულ საარჩევნო ოლქს აქ კანდიდატის წარდგენის უფლება აქვთ: არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე პარტიას; საარჩევნო ბლოკს და; ხუთი ამომრჩევლისგან შემდგარ საინიციატივო ჯგუფს.⁹ პარტიული სია საარჩევნო რეგისტრაციაში ტარდება ცესკოს თავმჯდომარის განკარგულებით, ხოლო საარჩევნო ოლქში წარდგენილი მაჟორიტარი კანდიდატი – შესაბამისი საოლქო საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარის განკარგულებით.¹⁰ რეგისტრაციის შემდეგ ეს პირები ხდებიან საარჩევნო სუბიექტები.

5 საქართველოს ორგანული კანონის საარჩევნო კოდექსის 113-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი; ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/37pql6c> [ბოლოს ნანახია: 20.10.2020]

6 საქართველოს ორგანული კანონის საარჩევნო კოდექსის 115-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი; ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/37pql6c> [ბოლოს ნანახია: 20.10.2020]

7 საქართველოს ორგანული კანონის საარჩევნო კოდექსის 115-ე მუხლის მე-2 ნაწილი; ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/37pql6c> [ბოლოს ნანახია: 20.10.2020]

8 საქართველოს ორგანული კანონის საარჩევნო კოდექსის 115-ე მუხლის მე-7 ნაწილი; ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/37pql6c> [ბოლოს ნანახია: 20.10.2020]

9 საქართველოს ორგანული კანონის საარჩევნო კოდექსის 116-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი; ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/37pql6c> [ბოლოს ნანახია: 20.10.2020]

10 საქართველოს ორგანული კანონის საარჩევნო კოდექსის 117-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი; ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/37pql6c> [ბოლოს ნანახია: 20.10.2020]

1. ზემოსავლის მანუალური ჩაწერა

2020 წლის 2 ივლისს საქართველოს პარლამენტმა საარჩევნო კანონმდებლობაში ცვლილებები შეიტანა, რომელთა გარკვეული ნაწილი მხოლოდ ახალი პარლამენტის უფლებამოსილების შეძენის შემდეგ ამოქმედდა. საარჩევნო კამპანიის დროს წელს მოქმედი კანონმდებლობით კი, საარჩევნო სუბიექტებს შემოსავლების მიღება შემდეგი წყაროებიდან ჰქონდათ ნებადართული: 1. სახელმწიფო დაფინანსება (რომელიც, თავის მხრივ, მოიცავს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან პარტიისთვის პირდაპირ გადაცემულ თანხებს, არაპირდაპირ დაფინანსებას და გარკვეული ხარჯების ანაზღაურებას); 2. სანევრო შენატანები; 3. შემონირულებები (მაქსიმუმ 60 000 ლარი ფიზიკური პირიდან და 120 000 ლარი - იურიდიული პირებიდან); 4. სიმბოლიკის დამზადებითა და გავრცელებით, ლექციების, გამოფენებისა და სხვა საჯარო ღონისძიებების მოწყობით, აგრეთვე, სანესდებო მიზნებიდან გამომდინარე საგამომცემლო და სხვა საქმიანობიდან მიღებული წლიური შემოსავალი; 5. საბანკო სესხები.

1.1 სახელმწიფო დაფინანსება

1.1.1 სახელმწიფო დაფინანსების წყაროები

როგორც აღინიშნა, პარტიის დაფინანსების ერთ-ერთი წყარო შეიძლება სახელმწიფოსგან მიღებული სახსრებიც იყოს. სახელმწიფო დაფინანსების ოდენობა და სუბიექტები განისაზღვრება „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“ ორგანული კანონის მიხედვით. კანონი ადგენს, რომ სახელმწიფოსგან დაფინანსების მიღების შემდეგი გზები არსებობს:

• თანხის პირდაპირ პარტიისთვის გადაცემა

ბიუჯეტიდან პირდაპირ პარტიისთვის გასანაწილებლად გამოყოფილ თანხას იღებს საქართველოს ცენტრალურ საარჩევნო კომისიაში რეგისტრირებული ის პარტია, რომელიც დამოუკიდებლად ან საარჩევნო ბლოკის შემადგენლობაში მონაწილეობდა არჩევნებში, თუ მან ან საარჩევნო ბლოკმა ბოლო საპარლამენტო ან ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა საერთო არჩევნებში მიიღო არჩევნებში მონაწილე ამომრჩეველთა ხმების 3% ან 3%-ზე მეტი¹¹; ან ბოლო საპარლამენტო არჩევნებში არჩეულ იქნა მის მიერ წარდგენილი მაჟორიტარი პარლამენტის წევრი და ეს პარტია პარლამენტში წარმოდგენილია ფრაქციით. გამოყოფილი ყოველწლიური თანხა განისაზღვრება ფორმულით¹², რომლის თანახმადაც, საბაზო დაფინანსებას, რომელიც 300 000 ლარს შეადგენს, ემატება დამატებითი დაფინანსება პარლამენტში მოპოვებული მანდატებისა და არჩევნებში მიღებული ხმების შესაბამისად. თუმცა, თუ არჩევნებში დამოუკიდებლად მონაწილე პარტიას ან საარჩევნო ბლოკს ბოლო საპარლამენტო ან ბოლო ადგილობრივი თვითმმართველობის საერთო არჩევნებში მიღებული აქვს არჩევნებში მონაწილე ამომრჩეველთა ხმების 6% ან მეტი, მისი საბაზო დაფინანსების ოდენობა ორმაგდება, ანუ 600 000 ლარი ხდება.

11 2020 წლის 2 ივლისის საკანონმდებლო ცვლილებების მიღების შემდეგ სახელმწიფო დაფინანსების მისაღებად საჭირო ბარიერი საპარლამენტო არჩევნებში მიღებული მინიმუმ 1% გახდა.

12 „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“ ორგანული კანონის 30-ე მუხლის მე-4 პუნქტის მიხედვით, პარტიის მიერ მისაღები საბიუჯეტო დაფინანსება გამოითვლებოდა შემდეგი ფორმულით: $Z = B + (M * 600 * 12) + (L * 100 * 12) + (V * 1,5) + (W * 1) + (H)$, სადაც Z არის პარტიის მიერ მისაღები საბიუჯეტო დაფინანსების ოდენობა; B - საბაზო დაფინანსების ოდენობა; M - პროპორციული სისტემით არჩეული 30 და 30-მდე პარლამენტის წევრთა რაოდენობა; L - პროპორციული სისტემით არჩეული 30 წევრის შემთხვევაში პარლამენტის წევრთა რაოდენობა; V - 200 000 ამომრჩეველამდე მიღებული ხმების ოდენობა; W - 200 000 ამომრჩევლის შემთხვევაში მიღებული ხმების ოდენობა; H - პარტია, რომელიც ბოლო საპარლამენტო არჩევნებში მონაწილეობის მიზნით რეგისტრირებული იყო საქართველოს ცენტრალურ საარჩევნო კომისიაში და რომლის წევრიც არჩეულ იქნა საქართველოს პარლამენტის წევრად, თუ იგი შექმნის საპარლამენტო ფრაქციას. ამ ფორმულის მიზნებისთვის $H = 300\,000$ ლარს.

- **საარჩევნო კამპანიისას განეული ხარჯების დასაფარავად გამოყოფილი დაფინანსება**

საარჩევნო სუბიექტი, რომელიც საპარლამენტო არჩევნებში მიიღებს პროპორციული საარჩევნო სისტემით ჩატარებულ არჩევნებში მონაწილე ამომრჩეველთა ხმების 5%-ს ან მეტს, ხოლო საპრეზიდენტო არჩევნების პირველ ტურში მიიღებს არჩევნებში მონაწილე ამომრჩეველთა ხმების 10%-ს ან მეტს, საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ერთჯერადად მიიღებს არაუმეტეს 1 000 000 ლარს. ის ვინც საკრებულოების საერთო არჩევნებში მიიღებს არჩევნებში მონაწილე ამომრჩეველთა ხმების 3%-ს ან მეტს, საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ერთჯერადად დაფინანსდება არაუმეტეს 500 000 ლარით.

საარჩევნო სუბიექტები ასეთ დაფინანსებას მიიღებენ საარჩევნო კამპანიის დროს განეული ხარჯების თაობაზე ანგარიშის წარდგენის შემდეგ.

- **გენდერული ბალანსის დაცვის საფუძველზე მიღებული დაფინანსება**

პარტია, რომელიც იღებს საბიუჯეტო დაფინანსებას მიიღებს საბაზო დაფინანსებაზე დანამატს საბაზო დაფინანსების 30%-ის ოდენობით, თუ ამ პარტიის ან შესაბამისი საარჩევნო ბლოკის მიერ იმ არჩევნებზე წარდგენილ პარტიულ სიაში (ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა არჩევნებზე – ყველა პარტიულ სიაში), რომლის შედეგების საფუძველზედაც მიიღო დაფინანსება, კანდიდატთა პირველ, მეორე და ყოველ მომდევნო ათეულში ერთიმეორისაგან განსხვავებული სქესი წარმოდგენილია სულ მცირე 30%-ით.

- **პარტიებისთვის თანხის საარჩევნო სისტემების განვითარების, რეფორმებისა და სწავლების ცენტრის მეშვეობით განაწილება**

საბიუჯეტო დაფინანსების გარდა, საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ყოველწლიურად გადარიცხება თანხა საარჩევნო სისტემების განვითარების, რეფორმებისა და სწავლების ცენტრში, რომლის მიზანია პარტიებისა და არასამთავრობო სექტორის განვითარებისა და ჯანსაღი, კონკურენტუნარიანი პოლიტიკური სისტემის ჩამოყალიბების ხელშეწყობა. საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გადასარიცხი თანხა არის პირდაპირ გასანაწილებელი თანხის ნახევარი. ცენტრიდან პარტიებისთვის გამოყოფილი თანხა ნაწილდება მათ მიერ მისაღები საბაზო დაფინანსების პროპორციულად. თანხა გაიცემა მხოლოდ კვლევების, სწავლების, კონფერენციების, მივლინებების, რეგიონული პროექტების, ამომრჩეველთა სამოქალაქო და საარჩევნო განათლების პროექტების დაფინანსების მიზნით.

- **პარტიებისთვის საარჩევნო წელს სატელევიზიო რეკლამისათვის მიზნობრივი დაფინანსების გამოყოფა**

საარჩევნო წელს პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო კამპანიის ფინანსური მხარდაჭერისათვის საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დამატებით გამოიყოფა დაფინანსება სატელევიზიო რეკლამის განთავსების ხარჯების დასაფარავად. თანხას იღებენ მხოლოდ ის პარტიები, რომელთაც ბოლო საერთო არჩევნების შედეგების მიხედვით წარმოეშვათ დაფინანსების მიღების უფლება. გამოყოფილი თანხის ოდენობის გამოსაანგარიშებლად შესაბამისი საარჩევნო სუბიექტის მიერ ბოლო საერთო არჩევნებში მიღებული ხმების რაოდენობა მრავლდება სამზე და იყოფა საარჩევნო სუბიექტში შემავალი პოლიტიკური გაერთიანებების რაოდენობაზე. გამოყოფილი თანხის ოდენობა არ აღემატება 600 000 ლარს. საარჩევნო სუბიექტისთვის გამოყოფილი თანხის არანაკლებ 15%-ისა გამოყენებული უნდა იქნეს წინასაარჩევნო რეკლამის განსათავსებლად სულ ცოტა 7 მაუწყებელში, რომლებიც არ არიან ეროვნული მაუწყებლები.

- **არჩევნების დღეს საოლქო და საუბნო საარჩევნო კომისიებში წარმომადგენლობის დაფინანსება**

კვალიფიციური საარჩევნო სუბიექტი არჩევნების დღეს საოლქო და საუბნო საარჩევნო კომისიებში წარმომადგენლობის უზრუნველსაყოფად დაფინანსებას იღებს ყოველ საარჩევნო უბანზე 100 ლარის და ყოველ საარჩევნო ოლქზე 150 ლარის ოდენობით. ის საარჩევნო ბლოკი, რომლის

შემადგენლობაშიც არ შედის არცერთი კვალიფიციური პარტია, მაგრამ მასში გაერთიანებული პარტიების მიერ ბოლო საპარლამენტო ან ბოლო ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოთა პროპორციული საარჩევნო სისტემით ჩატარებულ საერთო არჩევნებში, ერთ-ერთში მაინც, მიღებული ხმების ჯამი არჩევნებში მონაწილე ამომრჩეველთა ხმების 3% ან მეტია, არჩევნების დღეს საოლქო და საუბნო საარჩევნო კომისიებში წარმომადგენლობის უზრუნველსაყოფად დაფინანსებას მიიღებს ყოველ საარჩევნო უბანზე 100 ლარის და ყოველ საარჩევნო ოლქზე 150 ლარის ოდენობით. ერთი საარჩევნო უბნისთვის გამოყოფილი თანხა გაიცემა მხოლოდ ამ უბანზე დანიშნულ წარმომადგენელზე. დაფინანსება გამოიყოფა არჩევნების დღემდე არაუგვიანეს 3 დღისა.

• უფასო სარეკლამო დრო

გარდა პირდაპირი საბიუჯეტო დაფინანსებისა კანონმდებლობა განსაზღვრავს პოლიტიკური სუბიექტის არაპირდაპირ დაფინანსებასაც. საერთო ეროვნული საეთერო მაუწყებელი ვალდებულია საერთო არჩევნებისას საარჩევნო კამპანიის დროს თავის ეთერში ყოველ 3 საათში არანაკლებ 7.5 წუთი გამოყოს კვალიფიციური საარჩევნო სუბიექტების რეკლამისთვის, რომელიც მათ თანაბრად და არადისკრიმინირებულად გაუნაწილდებათ. საქართველოს საზოგადოებრივი მაუწყებელი იმავე მიზნით ყოველ საათში 5 წუთს გამოყოფს.

აკრძალულია სახელმწიფოსგან დაფინანსების, ან სხვა სახის სიკეთის მიღება, რომელიც არ თავსდება ზემოთ აღწერილ კატეგორიებში.

1.2. კერძო დაფინანსება

სახელმწიფო დაფინანსებასთან ერთად, პოლიტიკურ პარტიებს უფლება ჰქონდათ, ფინანსური სახსრები მოეზიდათ კერძო პირებისგან, კანონით დადგენილი კერძო დაფინანსების ყველაზე მსხვილი კატეგორიები:

• საწევრო შენატანები

საწევრო შენატანების წლიური ოდენობის ზედა ზღვარი წლიური 1 200 ლარია.

• შემოწირულებები

შემოწირულება შეიძლება იყოს:

- პარტიის ანგარიშზე ფიზიკური, ან იურიდიული პირის მიერ ჩარიცხული ფულადი თანხა;
- პარტიის მიერ ფიზიკური ან იურიდიული პირისაგან უსასყიდლოდ ან ფასდაკლებით/ შეღავათიანი პირობებით მიღებული მატერიალური ან არამატერიალური ფასეულობა (მათ შორის, შეღავათიანი კრედიტი) და მომსახურება (გარდა მოხალისის მიერ ნებაყოფლობით შესრულებული სამუშაოს).

შემოწირულებების განხორციელებისას კანონი ადგენს როგორც თვისებრივ, ისე რაოდენობრივ შეზღუდვებს:

- შემომწირველი ფიზიკური პირი უნდა იყოს საქართველოს მოქალაქე;
- შემომწირველი იურიდიული პირი უნდა იყოს რეგისტრირებული საქართველოს ტერიტორიაზე, ხოლო მისი პარტნიორები და საბოლოო ბენეფიციარები მხოლოდ საქართველოს მოქალაქეები უნდა იყვნენ;
- შემომწირველი არ შეიძლება იყოს იურიდიული პირი, რომლის წინა კალენდარული წლის ან საარჩევნო წლის კენჭისყრის დღემდე ფაქტობრივი შემოსავლების 15%-ზე მეტი მიღებულია მის სასარგებლოდ ან მისი მონაწილეობით შექმნილი სანარმოს სასარგებლოდ განხორციელებული გამარტივებული სახელმწიფო შესყიდვებით;

- პარტიის მიერ თითოეული მოქალაქისაგან მიღებული შემოწირულობების საერთო ოდენობა წელიწადში არ უნდა აღემატებოდეს 60 000 ლარს, ხოლო თითოეული იურიდიული პირისაგან მიღებული შემოწირულობების საერთო ოდენობა წელიწადში არ უნდა აღემატებოდეს 120 000 ლარს;

ასევე, აკრძალულია შემოწირულობების მიღება:

- სხვა ქვეყნის ფიზიკური და იურიდიული პირებისაგან, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და მოძრაობებისაგან;
- სახელმწიფო ორგანოსაგან, სახელმწიფო ორგანიზაციისაგან, საჯარო სამართლის იურიდიული პირისაგან, სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი საზოგადოებისაგან;
- არასამეწარმეო იურიდიული პირისაგან და რელიგიური ორგანიზაციისაგან;
- ანონიმური ფორმით.

• საბანკო კრედიტი:

პარტიას, ასევე, უფლება აქვს, აიღოს კრედიტი მხოლოდ საქართველოს კომერციული ბანკისაგან საერთო რაოდენობით არაუმეტეს ერთი მილიონი ლარისა კალენდარული წლის განმავლობაში.

2. საარჩევნო სუბიექტების მიერ მიღებული შემოსავლების მიმოხილვა და ანალიზი

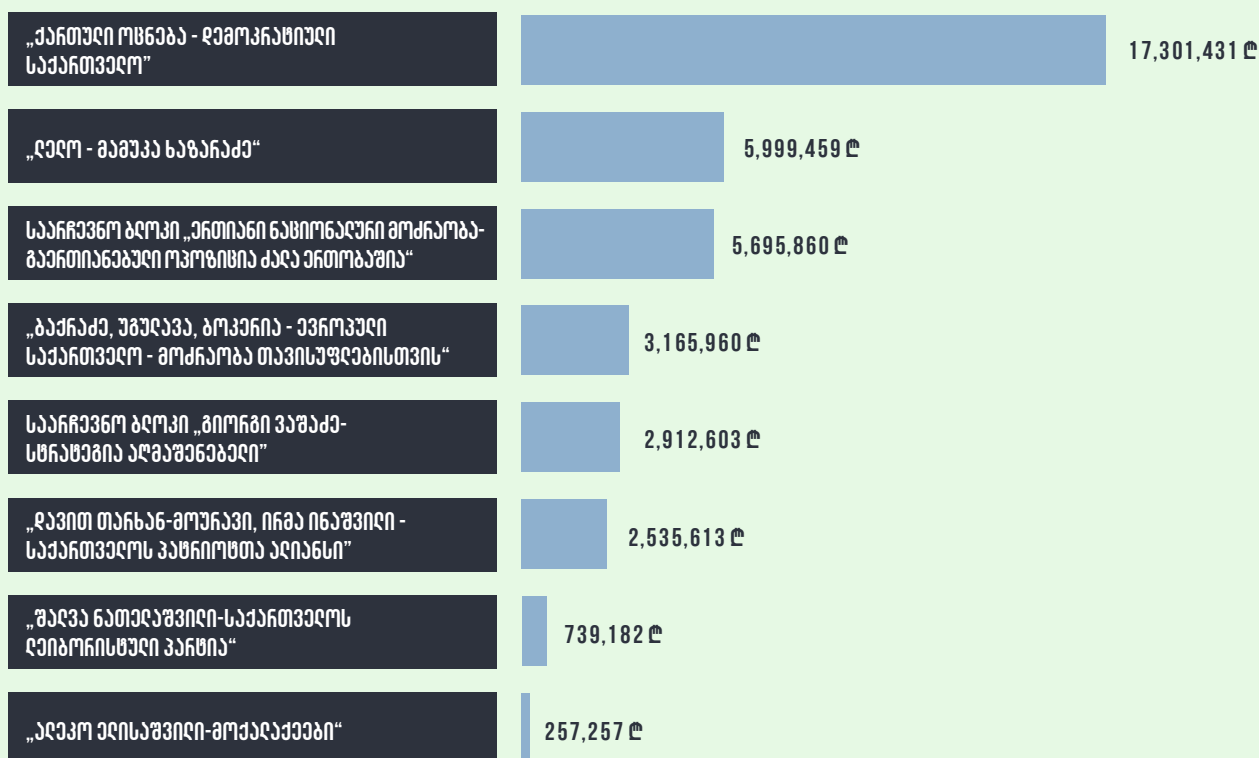
როგორც აღვნიშნეთ, კვლევის ფარგლებში გააანალიზებულია იმ ცხრა საარჩევნო სუბიექტის ფინანსური დეკლარაციები, რომლებმაც 31 ოქტომბრის არჩევნებში 1%-იანი ზღვარი გადალახა. ბარიერგადალახული პარტიებიდან ერთს, პოლიტიკურ გაერთიანება „გირჩს“, 1 სექტემბრიდან 31 ოქტომბრამდე წარდგენილ დეკლარაციებში მითითებული აქვს, რომ მიღებული შემოსავალი და განუული ხარჯი შეადგენს 0 ლარს.¹³ შესაბამისად, შემოსავლებისა და ხარჯების ანალიზის ნაწილში განხილული იქნება დარჩენილი რვა საარჩევნო სუბიექტი.

კვლევის ფარგლებში შესწავლილმა სუბიექტებმა 1 სექტემბრიდან 17 ნოემბრის ჩათვლით მთლიანობაში **38,607,364** ლარის ოდენობის შემოსავალი მიიღეს, აქედან თითქმის ნახევარი (**45%**) – **17,301,431** ლარი, მმართველ პარტიაზე „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ მოდიოდა. 5,999,459 ლარით მეორე ადგილზე იყო „ლელო - მამუკა ხაზარაძე“, მესამეზე კი საარჩევნო ბლოკი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა-გაერთიანებული ოპოზიცია „ძალა ერთობაშია““ – 5,695,860 ლარით (იხილეთ **დიაგრამა 1** და **2**).

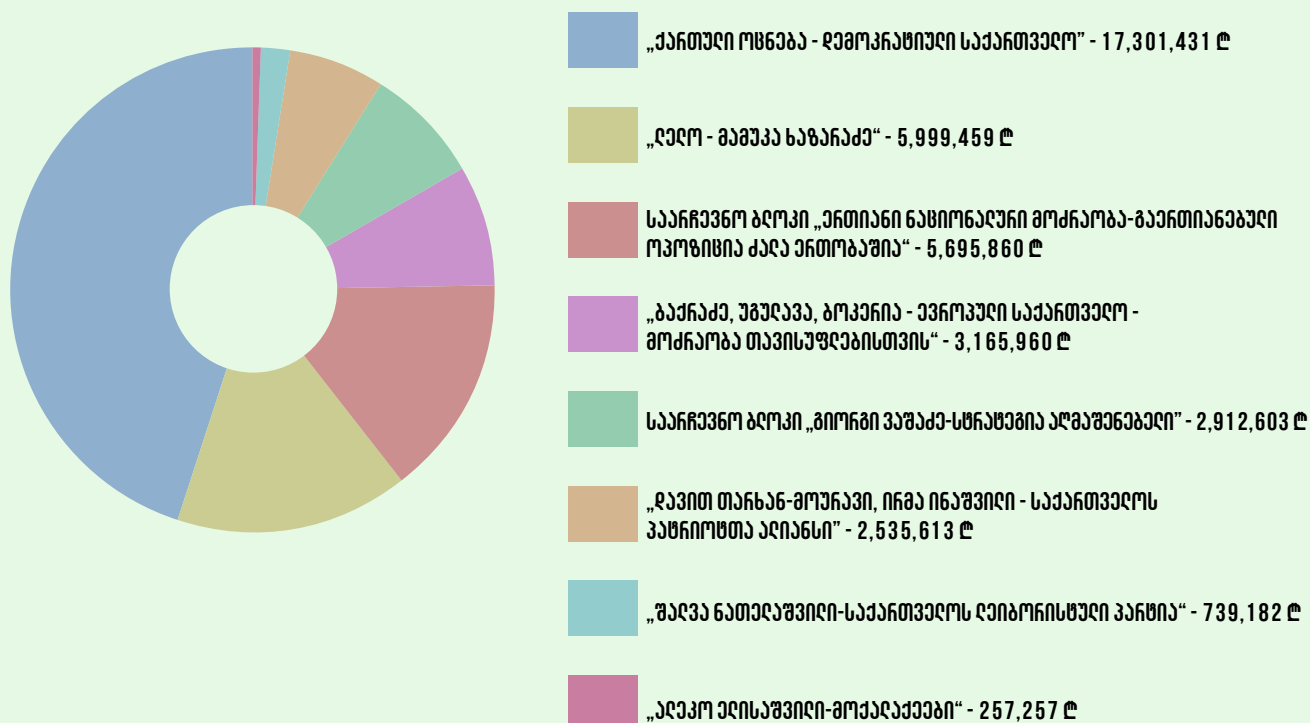
13 იხ. დეკლარაციები ბმულებზე:

<https://monitoring.sao.ge/uploads/files/5f813e0d60c58.pdf>; <https://bit.ly/3g6nJeE>; <https://bit.ly/2I9wpEm>

ღიაგზი 1. ჩვენი საინჟინერო სპეციალური მიზნით მიღებული მთლიანი შემოსავლები (01.09.2020 - 17.11.2020)

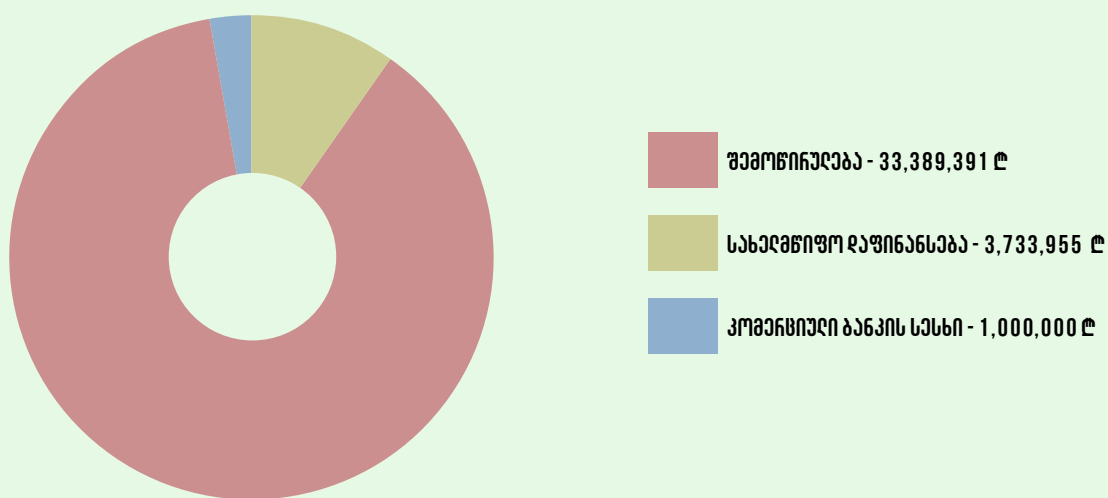
ღიაგზი 2. ჩვენი საინჟინერო სპეციალური მიზნით მიღებული მთლიანი შემოსავლების წილობრივი განაწილება (01.09.2020 - 17.11.2020)

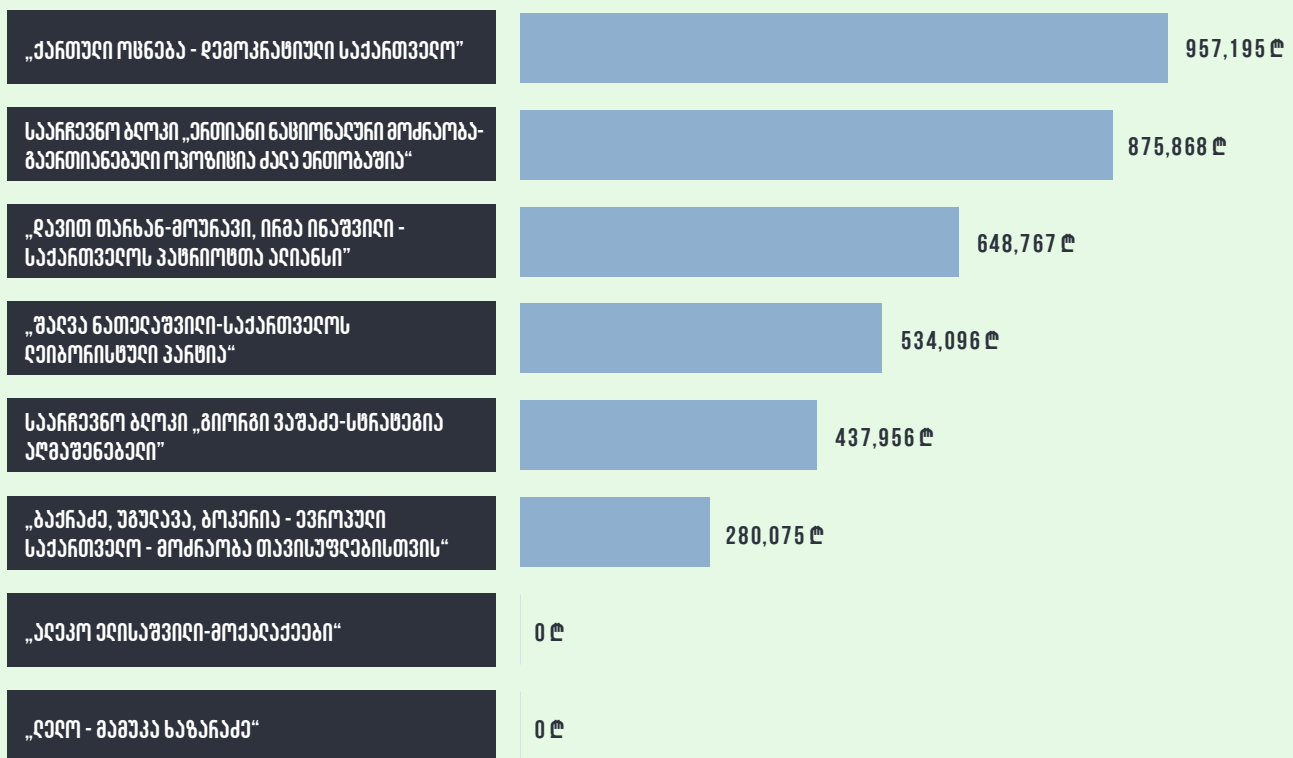
2.1 სახელმწიფო დაფინანსება

საანგარიშო პერიოდში სუბიექტების მიერ ჯამურად მიღებული შემოსავლების მხოლოდ **10%** (3,733,955 ლარი) მოდიოდა სახელმწიფო დაფინანსებაზე, **90%** (34,873,409 ლარი) კი - კერძოზე ((შემოწირულებები, საბანკო სესხი და სხვა). სახელმწიფო დაფინანსების მცირე წილი განპირობებულია იმით, რომ საანგარიშო პერიოდი არასრულ სამ თვეს წარმოადგენს, სახელმწიფო დაფინანსებას კი პარტია ყოველთვიურად, თანაბარი ოდენობით იღებს, მაშინ როდესაც კერძო დაფინანსების წყაროებიდან თანხების მიღება ძირითადად სწორედ საარჩევნო პერიოდზეა კონცენტრირებული (იხილეთ **დიაგრამა 3** და **4**).

დიაგრამა 3. ჩვე საარჩევნო სუბიექტების მიერ მიღებული შემოსავლები წყაროების მიხედვით (01.09.2020 - 17.11.2020)

დიაგრამა 4. ჩვე საარჩევნო სუბიექტის მიერ მიღებული სახელმწიფო დაფინანსება **(01.09.2020 - 17.11.2020)**

„ალეკო ელისაშვილი-მოქალაქეებს“ და „ლელო - მამუკა ხაზარაძეს“, როგორც არჩევნებში პირველად მონაწილე არაკვალიფიციურ საარჩევნო სუბიექტებს, სახელმწიფო დაფინანსება არ მიუღიათ.

2.2 შემოწმება

პოლიტიკური პარტიის მიერ მოზიდული შემოწმებები საქართველოში ყოველთვის განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს, ვინაიდან მძიმე სოციალური ფონის გამო, რომელსაც პანდემიის ფაქტორიც დაემატა, პოლიტიკური პარტიების სასარგებლოდ დიდი რაოდენობის შემოწმებების გაღების ფაქტები ყოველთვის აჩენს ხოლმე ლეგიტიმურ კითხვებს საზოგადოებაში იმის შესახებ, თუ ვინ დგას რეალურად ამ ფინანსური ტრანზაქციის უკან და საქმე ხომ არ გვაქვს კორუფციულ გარიგებასთან.

კორუფციული და უკანონო სქემების გამიფხრა საკმაოდ რთულია, თუმცა „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“ გასულ წლებში ცდილობდა მეტი ინფორმაცია მიეწოდებინა საზოგადოებისთვის პოლიტიკური პარტიების შემოწმებებისა და მათი ბიზნეს ინტერესების, ასევე, მათი კომპანიების მიერ მიღებული სახელმწიფო შესყიდვების კონტრაქტების შესახებ.

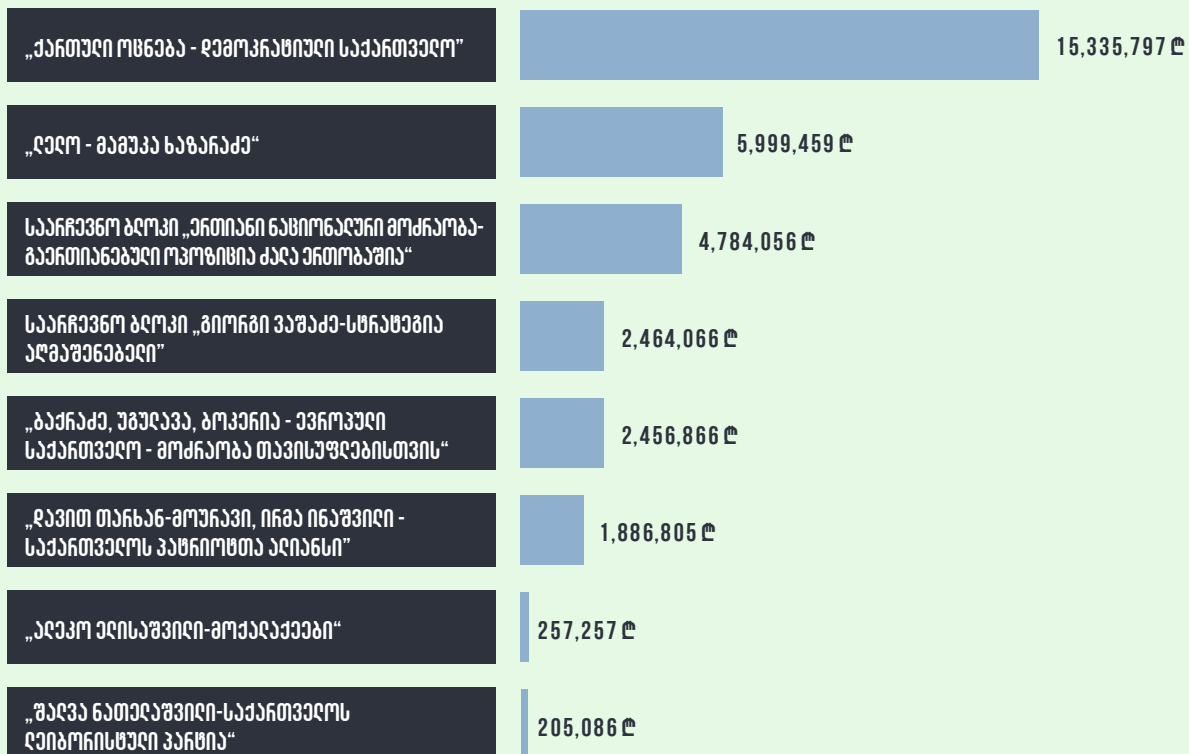
ამ კავშირების უფრო ადვილად დადგენის მიზნით „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველომ“ შექმნა სპეციალური ვებგვერდი www.politicaldonations.ge, რომელზეც განთავსებულია ინფორმაცია 2011 წლიდან პოლიტიკური პარტიების სასარგებლოდ განხორციელებული ყველა შემოწმებების შესახებ. ამასთანავე, ვებგვერდზე შესაძლებელია შემოწმებების ბიზნესინტერესების ნახვაც.

წინასაარჩევნო პერიოდში შესწავლილმა რვა საარჩევნო სუბიექტმა ჯამში **33,389,391** ლარის ოდენობის შემოწმებები მიიღო, აქედან **15,335,797** ლარი (ყველა შემოწმებების **46%**) მმართველ პარტიაზე „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ მოდიოდა, 5,999,459 ლარით მეორე ადგილზე იყო „ლელო - მამუკა ხაზარაძე“, ხოლო მესამე - საარჩევნო ბლოკი

„ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა-გაერთიანებული ოპოზიცია „ძალა ერთობაშია““ 4,784,056 ლარით (იხილეთ **დიაგრამა 5**)

აღსანიშნავია, რომ 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებთან შედარებით, **მმართველი პარტიის წილი ჯამურ შემოწირულობებში შემცირებულია**, კერძოდ, წინა საპარლამენტო არჩევნებზე პარტიების მიერ მიღებული 28 მილიონზე მეტი ჯამური შემოწირულობიდან **68%** „ქართულ ოცნებაზე“ მოდიოდა. მმართველი და სხვა პარტიების მიღებულ შემოწირულობებს შორის სხვაობის შემცირება ძირითადად იმან განაპირობა, რომ აქამდე არსებულ ფინანსურად ძლიერ პარტიების ტრადიციულ სიას დაემატა ახალი საარჩევნო სუბიექტი „ლელო - მამუკა ხაზარაძე“ და საარჩევნო ბლოკი „გიორგი ვაშაძე - სტრატეგია აღმაშენებელი“. მიუხედავად ამისა, მმართველი პარტიის - „ქართული ოცნების“ ფინანსური უპირატესობა კვლავ დიდია.

დიაგრამა 5. წაა საარჩევნო სუბიექტის მიერ მიღებული შემოწირულობები (01.09.2020 - 17.11.2020)

რვა საარჩევნო სუბიექტის მიერ მიღებული ჯამური შემოწირულობების **98%** ფიზიკური პირების მიერ არის განხორციელებული, **2%** კი - იურიდიული პირების მიერ. ქართული პოლიტიკური პარტიების შემომწირველთა დაახლოებით 38%-ს იმაზე მეტი აქვს შეწირული, ვიდრე ერთი წლის საშუალო დარიცხული ხელფასია საქართველოში (დაახლოებით 11,900 ლარი¹⁴). ასეთ შემომწირველებზე ყველა პარტიის მიერ მიღებული შემოწირულობების დაახლოებით **85%** მოდის, რაც მათ მსხვილ დონორებზე დამოკიდებულებაზე მიუთითებს.

14 <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/39/khelfasebi>

2.2.1. პოლიტიკური კორუფციის მაღალი რისკის შემცველი შემოწირულებები

პოლიტიკური კორუფციის განსაკუთრებით მაღალი რისკები, ბუნებრივია, მმართველი პარტიის მიერ მიღებულ შემოწირულებებს უფრო ახლავს თან, ვინაიდან სწორედ ხელისუფლებას აქვს იმის ბერკეტი, რომ გარკვეული სარგებლის მიღების სანაცვლოდ გაურიგდეს პოტენციურ შემომწირველს. სწორედ ამიტომ კვლევისას განსაკუთრებული აქცენტი „ქართული ოცნების“ შემოწირულებებზე გაკეთდა. ამ კუთხით სრული სურათის დასანახად მხოლოდ წინასაარჩევნო პერიოდის გაანალიზება არ არის საკმარისი, ამიტომ გადავუხვიეთ ძირითად საანგარიშო პერიოდს და შევისწავლეთ მმართველი პარტიის შემომწირველები, რომლებმაც 2020 წლის 1 იანვრიდან 17 ნოემბრამდე „ქართული ოცნების“ სასარგებლოდ გაიღეს თანხა. კერძოდ, შევხედეთ, თუ რამდენი მათგანი იყო იმ ბიზნეს კომპანიებთან დაკავშირებული, რომლებსაც მიმდინარე წელს გარკვეული სარგებელი აქვთ მიღებული სახელმწიფო შესყიდვებიდან.

როგორც აღმოჩნდა, მმართველი პარტიის შემომწირველებთან დაკავშირებულმა კომპანიებმა 2020 წელს (17 ნოემბრამდე) დაახლოებით **68 მლნ ლარის** ღირებულების ტენდერები მოიგეს, სანაცვლოდ და ამ შემომწირველებმა იგივე პერიოდში **1.6 მლნ ლარი გაიღეს „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველოს“ სასარგებლოდ.**

ცხრილი 1-ში იმ კომპანიების ათეულია ჩამოთვლილი, რომლებმაც ყველაზე მეტი ღირებულების ტენდერები მოიგეს. განსაკუთრებით აღსანიშნავია **შპს გ & კ ტექნოლოგი**, რომელმაც წლის განმავლობაში 17.2 მლნ ლარის ტენდერები მოიგო, მისმა მფლობელმა **რომან აბრამიშვილმა** კი თებერვალში „ქართულ ოცნებას“ 60,000 ლარი შესწირა. საინტერესოა, რომ აბრამიშვილმა შემოწირულება მას შემდეგ გაიღო, რაც მისმა კომპანიამ მოკლე პერიოდში ზედიზედ რამდენიმე მსხვილი ტენდერი მოიგო. ეს კომპანია პოლიტიკური პარტიების 2019 წლის ფინანსების შესახებ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველოს“ ანგარიშშიც მსგავსი ქმედებისთვის მოხვდა.¹⁵ მოგებული ტენდერებისა და განხორციელებული შემოწირულებების თარიღები ერთმანეთთან, ასევე, საკმაოდ ახლოს იყო **შპს ცეკურის, შპს გრავიტას** და **შპს ჰი-თი ჯგუფის** შემთხვევებში.

კიდევ ერთი მსხვილი სახელმწიფო კონტრაქტორია **შპს ლ.და.კ.**, რომელმაც 2020 წელს 17.3 მლნ ლარის ტენდერები მოიგო, ხოლო მისმა მფლობელებმა მმართველი პარტიის ყულაბაში 22,000 ლარი შეიტანეს. ასევე, დიდ ყურადღებას იქცევს **შპს არსაკიძე-2000**, კომპანია, რომელმაც 2020 წელს 2.2 მლნ ლარის სახელმწიფო ტენდერები მოიგო. ამ კომპანიის მფლობელები ამავე დროს დაკავშირებული არიან შპს ლილო-მოლთან - მსხვილ ბიზნეს ჯგუფთან, რომლის პარტნიორები წლების განმავლობაში ერთ-ერთი ყველაზე მსხვილი პოლიტიკური შემომწირველები არიან და მათ შესახებ უფრო მეტი დეტალი ქვემოთ არის მოცემული.

15 პოლიტიკური პარტიების დაფინანსება საქართველოში 2019 წელს: პარტიების შემოსავლები, ხარჯები და ფინანსებზე ზედამხედველობა, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“, 09.07.2020: <https://bit.ly/35vdhsb>

ცხრილი 1. „ქართული ოცნების“ შემომწირველებთან დაკავშირებული 10 კომპანია, რომელმაც ყველა მეტი ღირებულების ტენდერები მოიგო, 2020 წლის 1 იანვარი - 17 ნოემბერი

#	სახელმწიფო შესყიდვების კონტრაქტორი	2020 წლის 1 იანვრიდან 17 ნოემბრამდე მოგებული ტენდერების საერთო ღირებულები, მლნ ლ	სახელმწიფო შემსყიდველ კომპანიასთან პირდაპირ ან ირიბად დაკავშირებული შემომწირველი	შემომწირულების ოდენობა 2020 წლის 1 იანვრიდან 17 ნოემბრამდე, ლ	2011 წლიდან განხორციელებული პოლიტიკური შემომწირულებების ჯამი, ლ
1	შპს ლ.და.კ	17.3	დავით კაპანაძე	15000	47000
			ლევან ლურსმანაშვილი	7000	42000
2	შპს გ & კ ტექნოლოგი	17.2	რომანი აბრამიშვილი	60000	187000
			შპს გ & კ ტექნოლოგი	0	40000
3	შ.პ.ს. ვი-აი-პი +	7.8	მამუკა ხელაია	15000	45000
4	შპს ქცია	6.2	პაატა შუბითიძე	60000	60000
5	შპს ცეკური	4.4	ბექა ხაბულიანი	60000	60000
			სერგო ხაბულიანი	60000	60000
6	შპს ჯ და ჯ	2.7	ჯეირან ომანაძე	50000	60000
7	სს საქკაბელი	2.7	ნესტორი ლუტიძე	30000	35000
8	შპს გრავიტა	2.4	რევაზ ზირაქაძე	30000	30000

9	შპს არსაკიძე-2000	2.2	ვაჟა უსანეთაშვილი	60000	256010
			დავით ალიბეგაშვილი	15000	120000
			ირაკლი პეტრიაშვილი	15000	170000
			გიორგი კვარაცხელია	20000	35000
			ნიკოლოზ უსანეთაშვილი	25000	40000
			ბაჩო კაპანაძე	25000	40000
			გოჩა ჩოკოშვილი	25000	135000
			დავითი გაგუა	50000	80000
			ილია შონია	60000	244000
			თენგიზ გავაშელი	60000	228000
			დავით კაპანაძე	60000	140000
			გია ანდლულაძე	60000	247000
			ლევან გაგუა	60000	100000
			გიორგი გაგუა	60000	237000
10	შპს ჯი-თი ჯგუფი	1.5	გიორგი ალთუნაშვილი	60000	60000
			ჯაბა შელია	60000	60000

ტენდერების გარდა, მმართველი პარტიის შემომწირველი ფიზიკური პირების კომპანიები გამარტივებული სახელმწიფო შესყიდვების მიმღებებიც არიან. კერძოდ, 2020 წლის 17 ნოემბრამდე დაახლოებით **4.2 მლნ** ლარის ღირებულების გამარტივებული შესყიდვების კონტრაქტები მიიღეს იმ კომპანიებმა, რომლებთან პირდაპირ ან ირიბად დაკავშირებულმა პირებმა დაახლოებით **2.2 მლნ** ლარი გაიღეს მმართველი პარტიის სასარგებლოდ. ხუთი ყველაზე მსხვილი გამარტივებული შესყიდვების კონტრაქტორი კომპანია მოცემულია **ცხრილში 2**. ამ ხუთეულიდან აღსანიშნავია შპს ყვარლის ედემი, რომელიც მმართველი პარტიის თავმჯდომარის - ბიძინა ივანიშვილის ძმის ალექსანდრე ივანიშვილის ბიზნესპარტნიორების მფლობელობაშია. ეს კომპანია „საერთაშორისო

გამჭვირვალობა - საქართველოს” ყურადღების ცენტრში მიმდინარე წლის გაზაფხულზეც მოექცა, როდესაც საგანგებო მდგომარეობის დროს მისი მფლობელების მიერ თანხის შეწირვიდან რამდენიმე დღეში გამართივებული სახელმწიფო შესყიდვის მსხვილი კონტრაქტი გაუფორმეს.¹⁶

ცხრილი 2. „ქართული ოცნების“ შემომწირველებთან დაკავშირებული 5 კომპანია, რომელმაც ყველა მეთი ღირებულების გამართივებული შესყიდვების კონტრაქტები მიიღო, 2020 წლის 1 იანვარი - 17 ნოემბერი

#	სახელმწიფო შესყიდვების კონტრაქტორი	2020 წლის 1 იანვრიდან 17 ნოემბრამდე გამართივებული სახელმწიფო შესყიდვის გზით მიღებული კონტრაქტების საერთო ღირებულები, მლნ ლ	სახელმწიფო შემსყიდველ კომპანიასთან პირდაპირ ან ირიბად დაკავშირებული შემომწირველი	შემოწირულების ოდენობა 2020 წლის 1 იანვრიდან 17 ნოემბრამდე, ლ	2011 წლიდან განხორციელებული პოლიტიკური შემოწირულებების ჯამი, ლ
1	შპს კურორტი საირმე	2.5	დავით ყიფიანი	5000	5000
2	შპს ჯეოფერუმ	0.5	დავით კაპანაძე	15000	47000
			ლევან ლურსმანაშვილი	7000	42000
3	შპს იბერკომპანი	0.3	გოჩა ენუქიძე	55000	280000

16 „ყვარლის ედემთან“ დადებული სახელმწიფო შესყიდვის კონტრაქტი კითხვებს აჩენს, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“, 02.06.2020: <https://bit.ly/3jt9FMp>

4	შპს ყვარლის ედემი	0.3	ალექსანდრე მალრაძე	5000	5000
			ალექსანდრე ივანიშვილი	52300	262300
			გია უროტაძე	17000	32000
			ლევან მარშანია	5000	9996
			ზურაბ კიკნაძე	25000	90000
			დავით დუგლაძე	35000	215000
			არჩილ მამაცაშვილი	10000	55600
			გიორგი მიქაბერიძე	20000	87000
			ზაალ დუგლაძე	25000	115000
			კახა კობიაშვილი	40000	180000
			დავით გალუაშვილი	40000	225429
			ბექა კვარაცხელია	40000	179600
			გონა ჩიკვილაძე	40000	201630
			გივი ლებანიძე	45000	171800
			ზურაბ გოგუა	45000	188000
			ლერი კაპანაძე	50000	256400
			ნატო ხაინდრავა	50000	312600
5	შ.პ.ს. კახური ტრადიციული მელვინეობა	0.2	გიორგი ალთუნაშვილი	60000	60000
			ირაკლი უგლავა	15000	15000
			შ.პ.ს. კახური ტრადიციული მელვინეობა	0	240000

პოლიტიკური პარტიების 2019 წლის ფინანსების შესახებ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველოს“ ანგარიშში აღნიშნული იყო, რომ წლების განმავლობაში მმართველი პარტიის შემომწირველებს შორის ჩამოყალიბდა რამდენიმე მსხვილი ჯგუფი, რომელიც თითქმის ყოველ არჩევნებზე „ქართულ ოცნებას“ დიდი თანხებით აფინანსებს. ყველა ასეთ ჯგუფს ის ახასიათებს, რომ მასში შემავალი პირების დიდი ნაწილი ერთსა და იმავე დღეს ან 1-2 დღის შუალედში წირავს მმართველ პარტიას თანხას, რაც გარკვეულ ეჭვებს აჩენს, წინასწარ ხომ არ არის ეს კოლექტიური ქმედება ვინმეს მიერ ორგანიზებული და სხვა პირების მეშვეობით ხომ არ ხდება შეწირვა. ქართული კანონმდებლობით იკრძალება მესამე პირის მეშვეობით შემოწირულების განხორციელება.¹⁷

ასეთ შემომწირველებში მოიაზრებოდნენ: ა) ბიძინა ივანიშვილთან დაკავშირებული შემომწირველი ფიზიკური და იურიდიული პირების ჯგუფი; ბ) შპს ლილო-მოლთან დაკავშირებული შემომწირველები; გ) შპს ბომბორა და ბავშვებთან პირდაპირ ან ირიბად დაკავშირებული შემომწირველები; ბ) სახელმწიფო შესყიდვების მსხვილ კონტრაქტორთან შპს თეგეტა მოტორსთან დაკავშირებული პირები და; ე) შპს პოლიმერთან დაკავშირებული პირები.

აღნიშნული ხუთი ჯგუფიდან პირველმა სამმა 2020 წელსაც გააგრძელა მსხვილი შემოწირულებების განხორციელება. კერძოდ, ბიძინა ივანიშვილთან დაკავშირებულმა პირებმა „ქართულ ოცნებას“ მთლიანობაში **544,300 ლარი** შესწირეს (იხილეთ **ცხრილი 3**). შპს ლილო-მოლთან დაკავშირებულმა პირებმა მმართველი პარტიის სასარგებლოდ ჯამში **595,000 ლარი** (იხილეთ **ცხრილი 4**) გაიღეს, ხოლო შპს ბომბორა და ბავშვებთან პირდაპირ ან ირიბად დაკავშირებულმა პირებმა კი იგივე პარტიას **255,000 ლარი** (იხილეთ **ცხრილი 5**) შესწირეს.

ცხრილი 3. სავარაუდოდ ბიძინა ივანიშვილთან დაკავშირებული შემომწირველები

შემომწირველის სახელი და გვარი	შემოწირულების ოდენობა (ლ)	შემოწირულების განხორციელების ზუსტი თარიღი 2020 წელს	ყველა წელს განხორციელებული პოლიტიკური შემოწირულების ჯამი (ლ)	კავშირი
ალექსანდრე ივანიშვილი	52300	5/10/2020	262300	შპს დუგლადეების ღვინის კომპანია, ბიძინა ივანიშვილის ძმა
გია უროტაძე	17000	20/3/2020	32000	შპს ზიმო
ლევან მარშანია	5000	23/3/2020	9996	შპს ზიმო
ალექსანდრე მალრაძე	5000	20/3/2020	5000	შპს ზიმო
ზურაბ კიკნაძე	25000	20/3/2020	90000	შპს ზიმო

17 პოლიტიკური პარტიების დაფინანსება საქართველოში 2019 წელს: პარტიების შემოსავლები, ხარჯები და ფინანსებზე ზედამხედველობა, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“, 09.07.2020: <https://bit.ly/35vdhsb>

დავით დუგლაძე	35000	14/8/2020	215000	შპს დუგლაძეების ღვინის კომპანია
არჩილ მამაცაშვილი	10000	12/8/2020	55600	სს დაბლვევის კომპანია ქართუ
გიორგი მიქაბერიძე	20000	13/8/2020	87000	სს დაბლვევის კომპანია ქართუ
ზაალ დუგლაძე	25000	5/5/2020	115000	შპს დუგლაძეების ღვინის კომპანია
კახა კობიაშვილი	40000	12/8/2020	180000	შპს აქცეპტი, ბიძინა ივანიშვილის დისშვილი
დავით გალუაშვილი	40000	16/3/2020	225429	სს ბანკი ქართუ
ბექა კვარაცხელია	40000	16/3/2020	179600	სს ბანკი ქართუ
გოჩა ჩიკვილაძე	40000	16/3/2020	201630	სს ქართუ ჯგუფი
გივი ლებანიძე	45000	16/3/2020	171800	სს ბანკი ქართუ
ზურაბ გოგუა	45000	16/3/2020	188000	სს ბანკი ქართუ
ლერი კაპანაძე	50000	2/4/2020	256400	შპს აქცეპტი
ნათო ხაინდრავა	50000	16/3/2020	312600	სს ბანკი ქართუ
ჯამი	544300		2587355	

ცხრილი 4. შპს ლილო-მოლის მფლობელები და მათი ბიზნესპარტნიორი შემომწირველები

შემომწირველის სახელი და გვარი	შემომწირულების ოდენობა (ლ)	შემომწირულების განხორციელების ზუსტი თარიღი 2020 წელს	ყველა წელს განხორციელებული პოლიტიკური შემომწირულებების ჯამი (ლ)
დავით ალიბეგაშვილი	15000	6/3/2020	120000
ირაკლი პეტრიაშვილი	15000	4/3/2020	170000
გიორგი კვარაცხელია	20000	15/5/2020	35000
ნიკოლოზ უსანეთაშვილი	25000	27/5/2020	40000

ბაჩო კაპანაძე	25000	15/5/2020	40000
გოჩა ჩოკოშვილი	25000	5/3/2020	135000
დავითი გაგუა	50000	15/5/2020	80000
ილია შონია	60000	27/5/2020	244000
თენგიზ გაგაშელი	60000	15/5/2020	228000
დავით კაპანაძე	60000	15/5/2020	140000
გია ანდლულაძე	60000	15/5/2020	247000
ლევან გაგუა	60000	15/5/2020	100000
გიორგი გაგუა	60000	15/5/2020	237000
ვაჟა უსანეთაშვილი	60000	15/5/2020	256010
ჯამი	595000		2072010

ცხრილი 5. შპს ბომბორა და ბავშვებთან პირდაპირ ან ირიბად დაკავშირებული შემომწირველები

შემომწირველის სახელი და გვარი	შემომწირულების ოდენობა (ლ)	შემომწირულების განხორციელების მუსტი თარიღი 2020 წელს	ყველა წელს განხორციელებული პოლიტიკური შემომწირულებების ჯამი (ლ)
გიორგი სვანიძე	15000	9/9/2020	70000
გელა ჩხეიძე	30000	9/9/2020	60000
ნიკოლოზ ხმალაძე	40000	10/9/2020	90000
მარინე სიჩევი	50000	9/10/2020	85000
დავით ქვათაძე	60000	15/9/2020	190000
გიორგი ადუიშვილი	60000	9/9/2020	85000
ჯამი	255,000		580,000

2.2.2. მაჟორიტარი დეპუტატობის კანდიდატების შემოწირულობები

ვინაიდან საზოგადოებაში არსებობს მოსაზრება, რომ პარტიების მაჟორიტარი დეპუტატები ხშირად მდიდარი ადამიანები არიან, რომელთაც საკუთარი ბიზნეს ინტერესების დაცვა უფრო აინტერესებთ, ვიდრე კანონშემოქმედება, ცალკე შევისწავლეთ ყველა მეტნაკლებად დიდი პარტიის მაჟორიტარი დეპუტატობის კანდიდატების შემოწირულობები და მათი წვლილი პარტიის ფინანსებში.

მმართველი პარტიის „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველოს“ მიერ წარდგენილმა მაჟორიტარობის 30 კანდიდატიდან **შვიდმა** (მათი ოჯახის წევრებისა და ბიზნესპარტნიორების ჩათვლით) 2020 წლის 1 იანვრიდან 17 ნოემბრამდე პარტიას **1,035,000 ლარი** შესწირეს, რაც ამ პერიოდში პარტიის მიერ მთლიანად მიღებული შემოწირულობების **5%** იყო.

მაჟორიტარობის შვიდივე კანდიდატი მსხვილი ბიზნესმენია და სხვადასხვა ფორმით მთლიანობაში **127 კომპანიასთან** არის დაკავშირებული. ეს კანდიდატები არიან: **ზაალ დუგლაძე, ანტონ ობოლაშვილი, გოჩა ენუქიძე, ზაზა ლომინაძე, ირაკლი ხახუბია, დავით სონღულაშვილი და ვასილ ჩიგოვიძე.**

არის ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც ერთი მაჟორიტარი კანდიდატის ბიზნესპარტნიორები ერთსა და იმავე დღეს, ერთსა და იმავე ოდენობის თანხას სწირავდნენ პარტიას:

- ზაალ დუგლაძემ და მისმა ძმამ (დავით დუგლაძე) 5 მაისს 25,000-25,000 ლარი შესწირეს „ქართულ ოცნებას“.
- ასევე საინტერესო თარიღია 10 სექტემბერი, როდესაც მაჟორიტარობის 3 კანდიდატის (**ზაალ დუგლაძე, ანტონ ობოლაშვილი და გოჩა ენუქიძე**) ხუთმა სხვადასხვა ბიზნესპარტნიორმა „ქართული ოცნების“ სასარგებლოდ გაიღო შემოწირულობა ჯამური მოცულობით 148,000 ლარი.

საარჩევნო ბლოკის „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა - გაერთიანებული ოპოზიცია ძალა ერთობაშია“ მიერ დასახელებული მაჟორიტარობის 25 კანდიდატიდან 15-მა (მათი ოჯახის წევრებისა და ბიზნესპარტნიორების ჩათვლით) 2020 წლის 1 იანვრიდან 17 ნოემბრამდე საარჩევნო ბლოკში შემავალ პარტიებს **565,670 ლარი** შესწირეს, რაც ამ პერიოდში პარტიის მიერ მთლიანად მიღებული შემოწირულობების **10%-ა**. ამ თანხიდან 105,000 ლარი ერთსა და იმავე დღეს – 8 ოქტომბერს შესწირა მაჟორიტარობის კანდიდატ მურთაზ ზოდელავას ოთხმა ბიზნესპარტნიორმა (**დიმიტრი ძაგნიძე, გიორგი ჩივიაშვილი, გიორგი გელხაური და ბექა ბასილაია**).

პარტია „საქართველოს პატრიოტთა ალიანსის“ მიერ წარდგენილი მაჟორიტარობის 29 კანდიდატიდან შვიდმა საპარლამენტო არჩევნებამდე 2 თვის განმავლობაში პარტიას **421,990 ლარი** შესწირა, რაც 2020 წლის 1 იანვრიდან პარტიის მიერ მთლიანად მიღებული შემოწირულობების დაახლოებით **23%-ა**. ამ თანხიდან 185,000 ლარი ოთხმა მაჟორიტარმა (**იოსებ შატერაშვილი, კახაბერ ძაგანია, პაატა ჯიბლაძე, არჩილ ბენიძე**) ერთსა და იმავე დღეს – 10 სექტემბერს შესწირა პარტიას.

პარტიის „ლელო საქართველოსთვის“ მიერ წარდგენილი მაჟორიტარობის 28 კანდიდატიდან ექვსმა (მათი ოჯახის წევრებისა და ბიზნესპარტნიორების ჩათვლით) 2020 წლის 1 იანვრიდან 17 ნოემბრამდე პარტიას **354,200 ლარი** შესწირა, რაც ამ პერიოდში პარტიის მიერ მთლიანად მიღებული შემოწირულობების **4%-ა**. ამ თანხის უმეტესი ნაწილი – 275,000 ლარი გაიღეს ბადრი ჯაფარიძის ბიზნესპარტნიორებმა.

პარტიის „ევროპული საქართველო - მოძრაობა თავისუფლებისთვის“ მიერ წარდგენილი მაჟორიტარობის 20 კანდიდატიდან 11-მა (მათი ოჯახის წევრებისა და ბიზნესპარტნიორების ჩათვლით) 2020 წლის 1 იანვრიდან 17 ნოემბრამდე პარტიას **216,000 ლარი** შესწირა, რაც ამ პერიოდში პარტიის მიერ მთლიანად მიღებული შემოწირულობების დაახლოებით **6%-ა**.

პარტია „სტრატეგია აღმაშენებლის“ მიერ წარდგენილი მაჟორიტარობის ორი კანდიდატიდან ერთის - გიორგი ვაშაძის მეუღლემ და მეუღლის ბიზნესპარტნიორმა 2020 წლის სექტემბერში პარტიას **119,958 ლარი** შესწირეს, რაც 1 იანვრიდან პარტიის მიერ მთლიანად მიღებული შემოწირულობების **4%-ა**.

„საქართველოს ლეიბორისტული პარტიის“ მიერ წარდგენილი მაჟორიტარობის 10 კანდიდატიდან რვა 2020 წლის არჩევნებამდე ორი თვის განმავლობაში პარტიას **41,086 ლარი** შესწირეს, რაც 1 იანვრიდან პარტიის მიერ მთლიანად მიღებული შემოწირულობების **21%-ა**.

2.3 საბანკო სესხი

საარჩევნო სუბიექტებიდან საბანკო სესხის აღების შესაძლებლობით ტრადიციულად მხოლოდ მმართველმა პარტიამ - „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ ისარგებლა. ამ პარტიამ 1 მლნ ლარის ოდენობით სესხი 20 ოქტომბერს „ლიბერთი ბანკისგან“ აიღო. 2016 წლის არჩევნების დროს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურისთვის წარდგენილი დეკლარაციებისგან განსხვავებით, ამჟერად, პარტიის წარდგენილ დეკლარაციაში არ არის ფორმა N9.7.1, რომელიც სპეციალურად განკუთვნილია საბანკო სესხის შესახებ დეტალური ინფორმაციის დეკლარირებისათვის. შესაბამისად არ არის საჯარო სესხის ვადა, წლიური საპროცენტო განაკვეთი, როგორ არის ის უზრუნველყოფილი და ა.შ. იმედია, აღნიშნულ ფორმას „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ საარჩევნო კამპანიის შემაჯამებელ დეკლარაციაში წარმოადგენს.

1. ხარჯების მანგებულობის ჩარჩო

როგორც უკვე აღინიშნა, 2020 წლის 2 ივლისს საქართველოს პარლამენტმა საარჩევნო კანონმდებლობაში ცვლილებები შეიტანა, რომელთა გარკვეული ნაწილი მხოლოდ ახალი პარლამენტის უფლებამოსილების შეძენის შემდეგ ამოქმედდა. საარჩევნო კამპანიის დროს მოქმედი კანონმდებლობა პოლიტიკურ პარტიებს ავალდებულებდა, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურისთვის გაწეული ხარჯების შესახებაც დეტალური ანგარიში მიეწოდებინა, რომელიც, თავის მხრივ, ვალდებულია გაასაჯაროოს საარჩევნო სუბიექტისგან მიღებული ინფორმაცია.

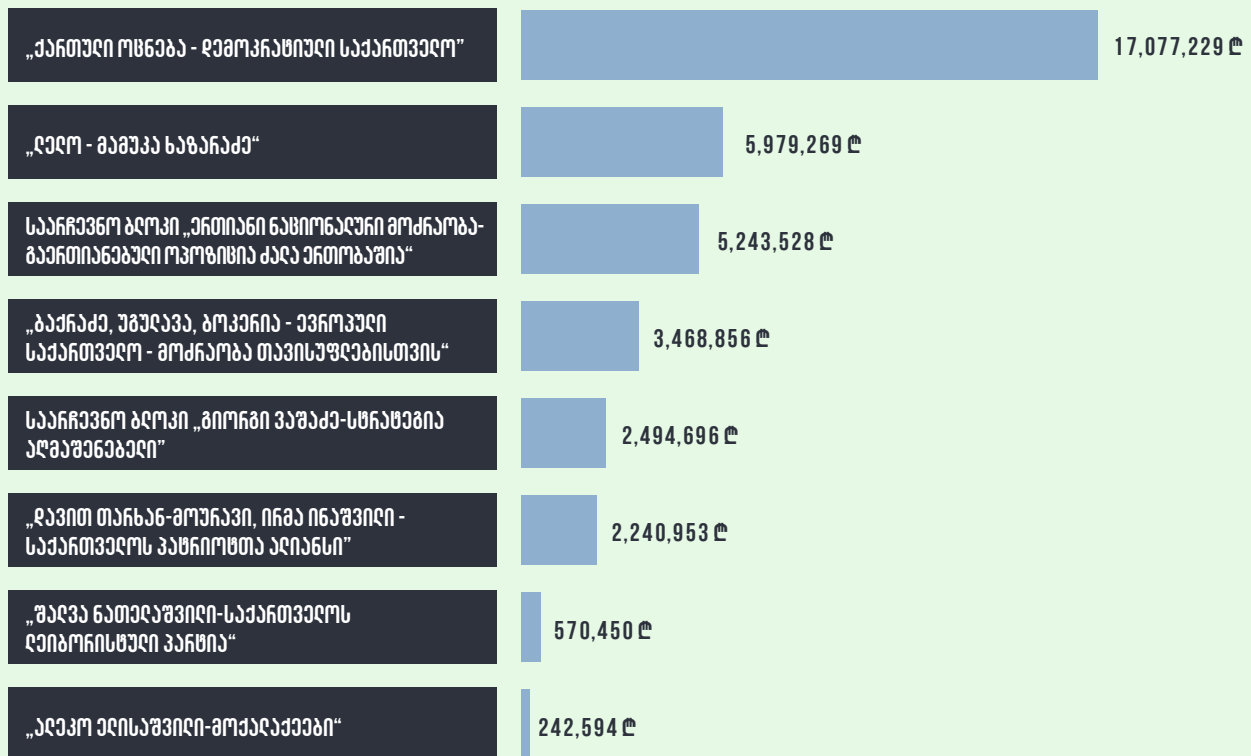
„მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების“ შესახებ კანონით რეგლამენტირებულია ხარჯების მაქსიმალური ოდენობა: პარტიის/საარჩევნო სუბიექტის მიერ წლის განმავლობაში გაწეული ხარჯების საერთო რაოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს საქართველოს წინა წლის მთლიანი შიდა პროდუქტის 0.1%-ს. აღნიშნულ თანხაში, ასევე, შედის პარტიის/ საარჩევნო სუბიექტის და მათ სასარგებლოდ სხვა პირის მიერ გაწეული ხარჯები. ხარჯებში მოიაზრება არჩევნებზე, სხვადასხვა ღონისძიების დაფინანსებაზე, შრომის ანაზღაურებაზე, მივლინებაზე და სხვა ღონისძიებებზე გაწეული ხარჯები.

გარდა პარტიის საერთო წლიური ხარჯების ლიმიტირებისა, კანონი, ასევე, აწესებს კონკრეტული ტიპის ხარჯებზე შეზღუდვებსაც: პარტიის საექსპერტო-საკონსულტაციო მომსახურების შესყიდვაზე გაწეული ხარჯი არ უნდა აღემატებოდეს წლის განმავლობაში ნებადართული მაქსიმალური ხარჯის (წინა წლის მშპ-ის 0,1%) 10%-ს. კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს რაიმე სახის სპეციალურ შეზღუდვას საარჩევნო კამპანიის დროს გაწეულ ხარჯებზე, მთავარია, საარჩევნო სუბიექტის ხარჯვა თავსდებოდეს ზემოთ ჩამოთვლილი შეზღუდვების ფარგლებში.

2. საარჩევნო სუბიექტების მიერ გაწეული ხარჯების მიმოხილვა და ანალიზი

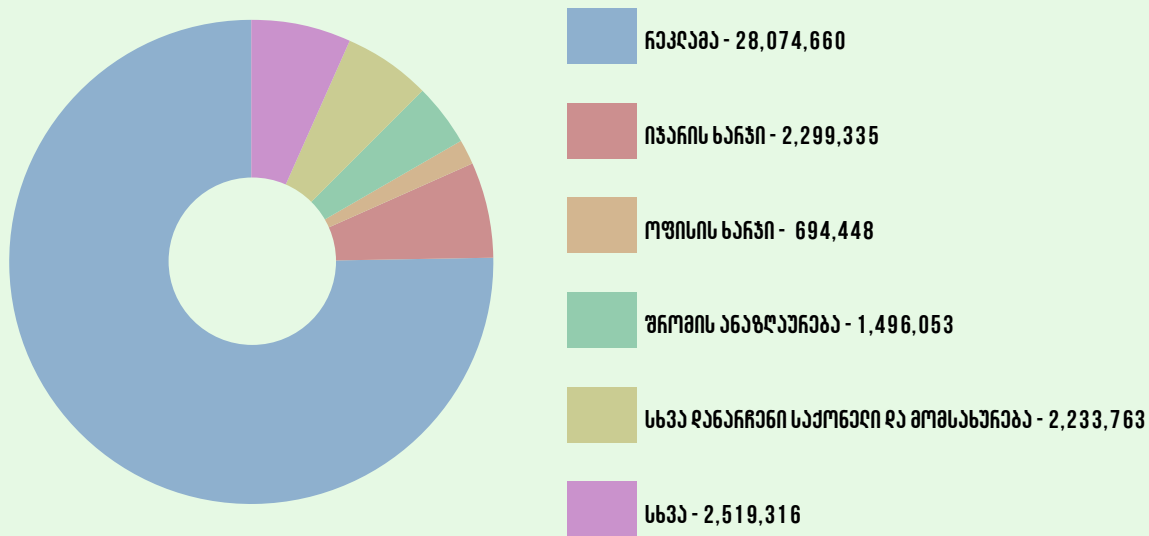
„საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველოს“ მიერ შესწავლილმა რვა საარჩევნო სუბიექტმა 2020 წლის 1 სექტემბრიდან 17 ნოემბრის ჩათვლით სულ **37,317,575** ლარის ოდენობის ხარჯი განია, რომლის **46% - 17,077,229** ლარი მმართველ პარტია - „ქართული ოცნება - დემოკრატიულ საქართველოზე“ მოდიოდა, 5,979,269 ლარის ხარჯით მეორე ადგილზე იყო „ლელო - მამუკა ხაზარაძე“, მესამეზე კი - საარჩევნო ბლოკი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა-გაერთიანებული ოპოზიცია „ძალა ერთობაშია““ 5,243,528 ლარით (იხილეთ **დიაგრამა 6**). ისევე როგორც შემოსავლების ნაწილში, ხარჯების მხრივაც მმართველი პარტია სხვა დანარჩენებს მნიშვნელოვნად აღემატება.

დიაგრამა 6. ჩვე საარჩევნო სუბიექტის მიერ გაწეული ხარჯები (01.09.2020 - 17.11.2020)

წინასაარჩევნო კამპანიის პერიოდში საარჩევნო სუბიექტების ყველაზე დიდი ხარჯები შემდეგ კატეგორიებზე მოდიოდა: ა) რეკლამა; ბ) შრომის ანაზღაურება; გ) უძრავი და მოძრავი ქონების იჯარის ხარჯი; დ) ოფისის ხარჯი. **დიაგრამა 7**-ზე იხილეთ ყველაზე მსხვილი ხარჯების წილი საარჩევნო სუბიექტთა ჯამურ ხარჯებში. როგორც დიაგრამიდან ჩანს, საარჩევნო სუბიექტების ხარჯების **75%-ს** (28,074,575 ლარი) სარეკლამო ხარჯები შეადგენდა, დანარჩენი ყველაზე მსხვილი კატეგორიები იჯარის ხარჯი (6%) და შრომის ანაზღაურება (4%) სარეკლამო ხარჯებთან შედარებით უმნიშვნელოა. აგრეთვე აღსანიშნავია კატეგორიების „სხვა“ და „სხვა დანარჩენი საქონელი და მომსახურების“ მნიშვნელოვანი ოდენობა, რომლებსაც ქვემოთ უფრო დეტალურად გავაანალიზებთ.

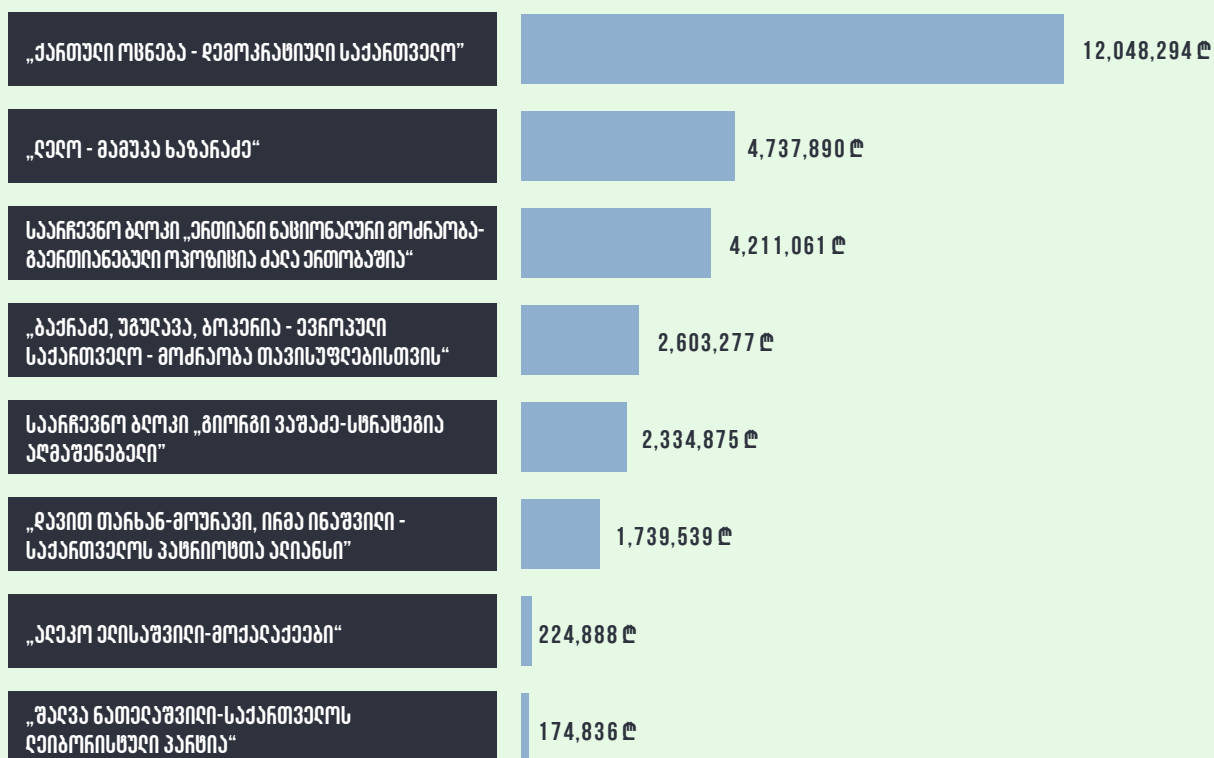
დიაგრამა 7. ჩვე საარჩევნო სუბიექტის მიერ გაწეული ხარჯები ძირითადი კატეგორიების მიხედვით (01.09.2020 - 17.11.2020), ლ

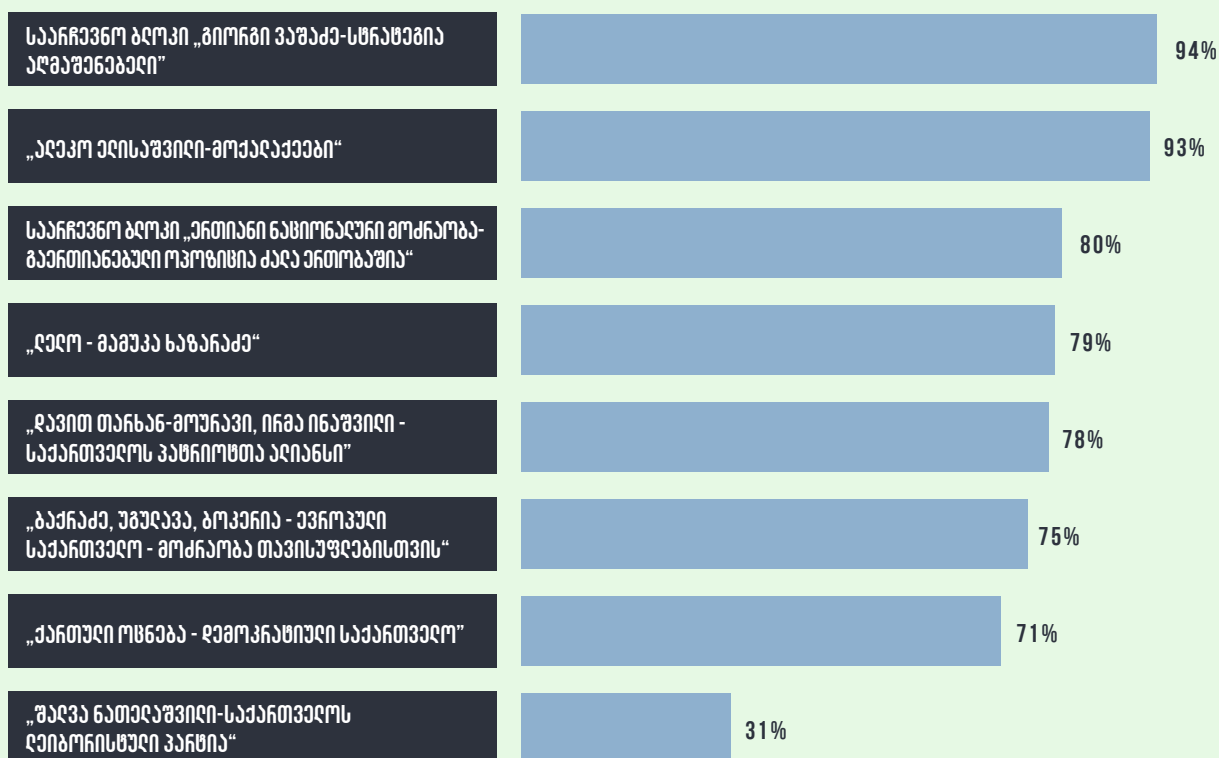
2.1 ჩველამის ხარჯები

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საანგარიშო პერიოდში პარტიების ხარჯების უდიდესი ნაწილი წინასაარჩევნო რეკლამის ხარჯებს წარმოადგენდა. მმართველი პარტია „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ სარეკლამო დანახარჯებით ტრადიციულად პირველ ადგილზე იყო და მისი ხარჯები რამდენჯერმე აღემატება შემდეგ ადგილებზე გასული სუბიექტების ხარჯებს. მმართველი პარტიის სარეკლამო ხარჯები ყველა სუბიექტის სარეკლამო ხარჯის **43%-ს** წარმოადგენდა (იხილეთ **დიაგრამა 8** და **9**).

ღიაგზაზე 8. ჩვენი საინჟინერო სპეციალური მიზნით განხორციელებული სამუშაოების შედეგები (01.09.2020 - 17.11.2020)

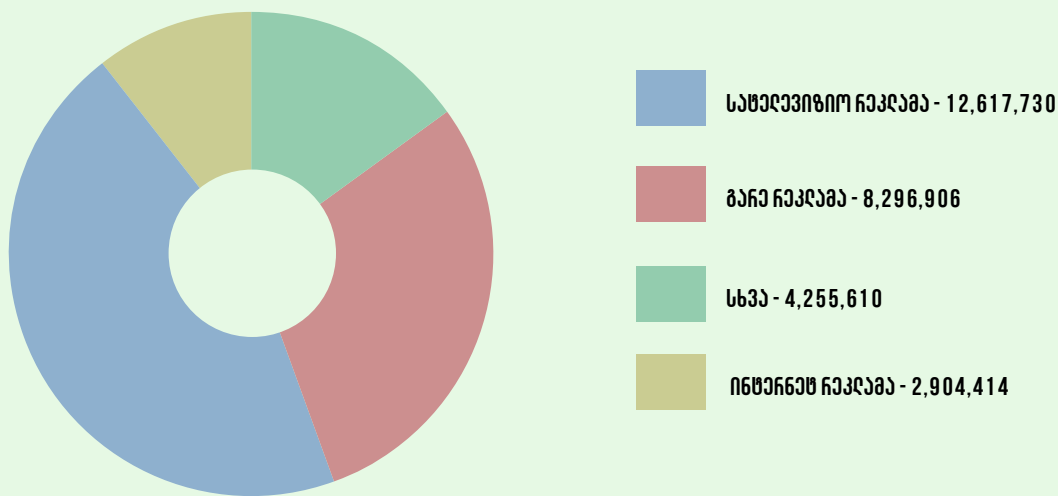

ღიაგზაზე 9. ჩვენი საინჟინერო სპეციალური მიზნით განხორციელებული სამუშაოების შედეგების შეფასება (01.09.2020 - 17.11.2020)

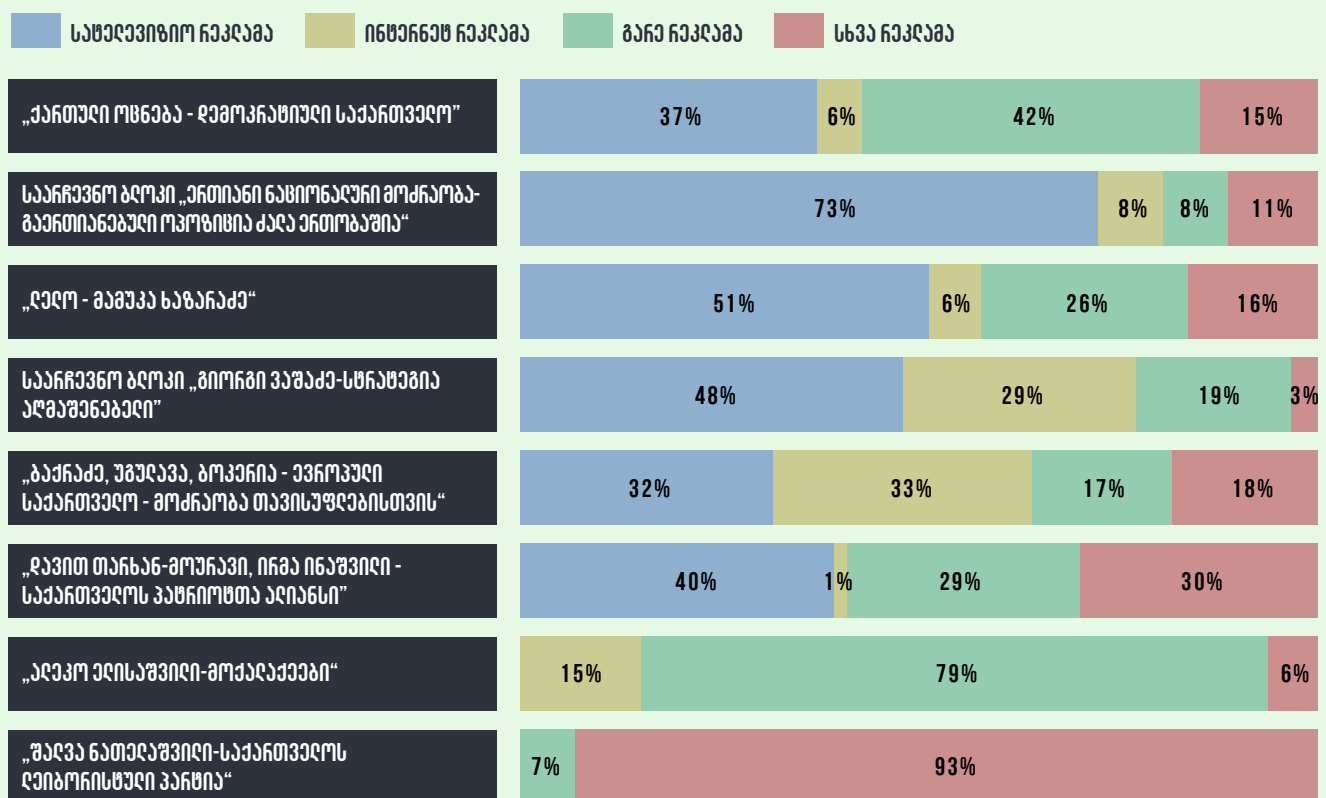

რეკლამის სახეობებს შორის დომინირებდა სატელევიზიო რეკლამა (მთლიანი სარეკლამო ხარჯის 45%) და გარე რეკლამა (30%), თუმცა, წინა არჩევნებთან შედარებით, ასევე, გაიზარდა ინტერნეტ რეკლამის წილი. რაც შეეხება სხვა სარეკლამო ხარჯებს, ამ კატეგორიაში ძირითადად გაერთიანებულია სარეკლამო მასალის (ვიდეორგოლების, ფოტომასალის, სარეკლამო გაზეთების) დამზადების და ბეჭდური რეკლამის ხარჯები, მაგალითად, „შალვა ნათელაშვილი - საქართველოს ლეიბორისტული პარტიის“ სატრანსპორტო საშუალებებზე განთავსებული რეკლამის ხარჯიც ამ კატეგორიისთვის აქვს მიკუთვნებული (იხილეთ **დიაგრამა 10** და **11**).

დიაგრამა 10. ჩვეთსაარჩევნო სუბიექტის მიერ გაწეული საჩუქარო ხარჯები ჩაქარის სხვადასხვა ტიპის მიხედვით (01.09.2020 - 17.11.2020), ლ

დიაგრამა 11. სსპადასსპა შივის ნაკლამის ხარჯების წილი რვა საარჩევნო სუბიექტების საჩქადამო ხარჯებში (01.09.2020-17.11.2020)

2.1.1 სატელევიზიო რეკლამა

როგორც აღინიშნა, საარჩევნო სუბიექტების მიერ განხორციელებული სატელევიზიო რეკლამის ხარჯების ყველაზე მსხვილი კატეგორია სატელევიზიო რეკლამის ხარჯი იყო. საარჩევნო პერიოდში რვა საარჩევნო სუბიექტმა ამ მიზნით ჯამში 12,617,730 ლარი დახარჯა, მათ შორის ყველაზე დიდი თანხა 4,482,744 მმართველმა პარტიამ „ქართულმა ოცნებამ“ გაიღო, მეორეზე კი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა-გაერთიანებული ოპოზიციის ძალა ერთობაშია“ იყო 3,056,359 ლარით (იხილეთ **დიაგრამა 12**).

ღიაგზაობა 12. ჩვენი საარჩევნო სუბიექტის მიერ სატელევიზიო რეკლამაზე გაწეული ხარჯები **(01.09.2020 - 17.11.2020)**

„ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“	4,482,744 ლ
საარჩევნო ბლოკი „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა-გაერთიანებული ოპოზიციის ძალა ერთობაშია“	3,056,359 ლ
„ლელო - მამუკა ხაზარაძე“	2,438,771 ლ
საარჩევნო ბლოკი „გიორგი ვაშაძე-სტანუაშვილი ალმაშენაძე“	1,122,846 ლ
„ბაქრაძე, უფლაძე, ბოკუჩიძე - ევროპული საქართველო - მოძრაობა თავისუფლებისთვის“	826,104 ლ
„დავით თარხან-მოურავი, ირაკლი ინაშვილი - საქართველოს პატივსაცემი ალიანსი“	690,906 ლ
„შალვა ნათელაშვილი-საქართველოს ლეიბორისტული პარტია“	0 ლ
„ალექსო ელისაშვილი-მოქალაქეები“	0 ლ

ვინაიდან სატელევიზიო რეკლამა პოლიტიკური პარტიებისთვის ტრადიციულად ერთ-ერთი ყველაზე მსხვილი ხარჯია, საარჩევნო პერიოდში „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველომ“ ამ საკითხს განსაკუთრებული ყურადღება მიაქცია და 18 წამყვან ტელეარხზე¹⁸ ფასიანი სატელევიზიო რეკლამის პარალელური მონიტორინგი განახორციელა. ამ მონიტორინგის მიზანი იყო, აღმოეჩინა შესაძლო მნიშვნელოვანი შეუსაბამობა პოლიტიკური პარტიების მიერ სატელევიზიო რეკლამაზე გაწეულ რეალურ ხარჯებსა და საჯაროდ დეკლარირებულ ხარჯებს შორის. რვა საარჩევნო სუბიექტიდან მხოლოდ ერთი იყო ისეთი, რომლის მიერ დეკლარირებული ხარჯები რეალურად გაწეულ ხარჯებს არ შეესაბამებოდა. კერძოდ, „შალვა ნათელაშვილი - საქართველოს ლეიბორისტული პარტიის“ მიერ წარდგენილ ფინანსურ დეკლარაციებში სატელევიზიო რეკლამის ხარჯის ველსა და შესაბამის სპეციალურ ფორმაში ინფორმაცია საერთოდ არ არის მითითებული, მაშინ როდესაც, ჩვენმა მონიტორინგმა ამ საარჩევნო სუბიექტის ფასიანი პოლიტიკური რეკლამები 24-30 ოქტომბრის შუალედში დააფიქსირეს შემდეგი ტელეკომპანიების ეთერში: ა) „TV პირველი“, ბ) „მთავარი“, გ) „ფორმულა“, დ) „TV 25“ და ე) „რიონი“. ამ პერიოდში საარჩევნო სუბიექტმა 130-მდე ფასიანი ვიდეო რგოლი განათავსა, რომელთა საერთო ღირებულება დაახლოებით 100,000 ლარი უნდა ყოფილიყო.¹⁹

2.1.2 გარე რეკლამა

საარჩევნო სუბიექტების მიერ გაწეული სარეკლამო ხარჯების მეორე ყველაზე მსხვილი კატეგორია გარე რეკლამის ხარჯი იყო. საანგარიშო პერიოდში რვა საარჩევნო სუბიექტმა ამ მიზნით ჯამში

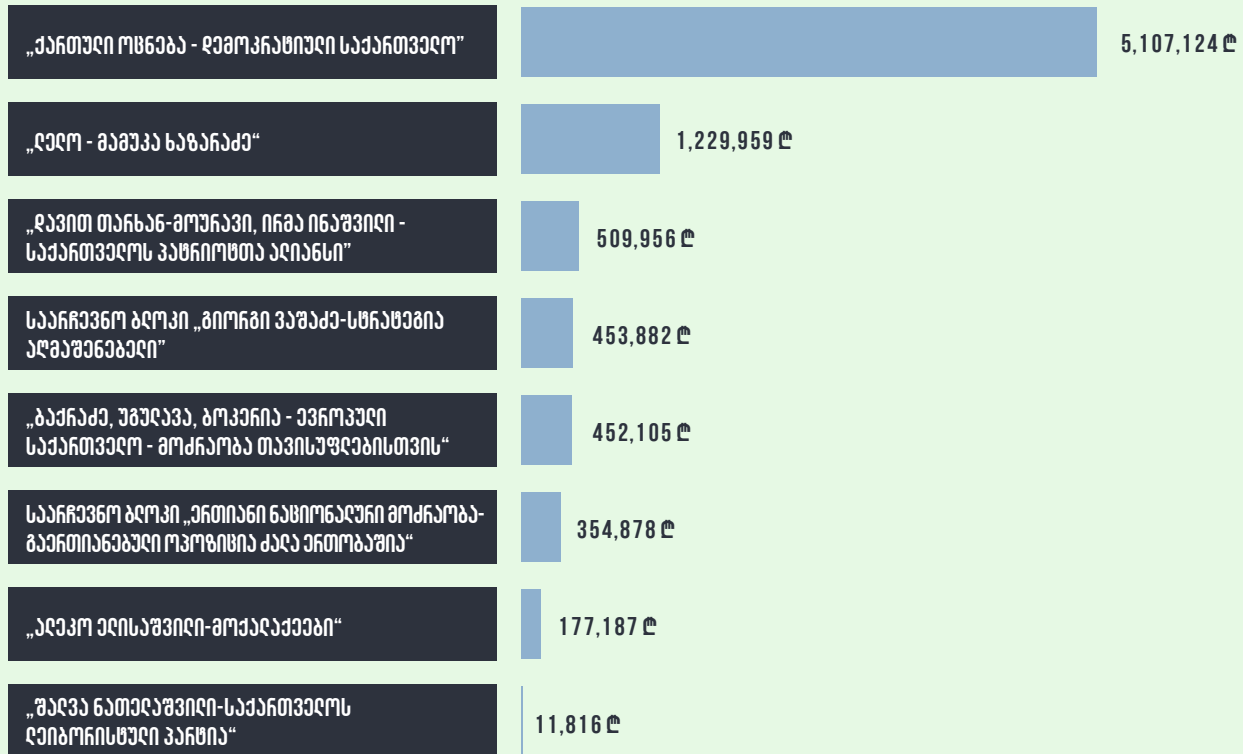
18 რუსთავი 2, იმედი, TV პირველი, მთავარი, ფორმულა, პალიტრა TV, კავკასია, მაესტრო, GDS, პოსTV, გირჩი TV, ობიექტივი, თრიალეთი, რიონი, 25-ე არხი TV 25, ქვემო ქართლის ტვ, ტელეკომპანია გურჯაანი, ტელეკომპანია ოდიში

19 გამოთვლა ეფუძნება კომუნიკაციების მარეგულირებელი ეროვნული კომისიის მიერ წარმოდგენილ ინფორმაციას ტელეკომპანიების ფასიანი სატელევიზიო რეკლამის საშუალო ტარიფების შესახებ:

<https://bit.ly/3aw7kiN>

8,296,906 ლარი დახარჯა, მათ შორის ყველა დიდი თანხა 5,107,124 მმართველმა პარტიამ „ქართულმა ოცნებამ“ გაიღო, მეორეზე კი „ლელო - მამუკა ხაზარაძე“ იყო 1,229,959 ლარით (იხილეთ დიაგრამა 13).

დიაგრამა 13. რა საარჩევნო სუბიექტის მიერ ბაჩა ჩაქაძემ გაწეული ხარჯები (01.09.2020 - 17.11.2020)

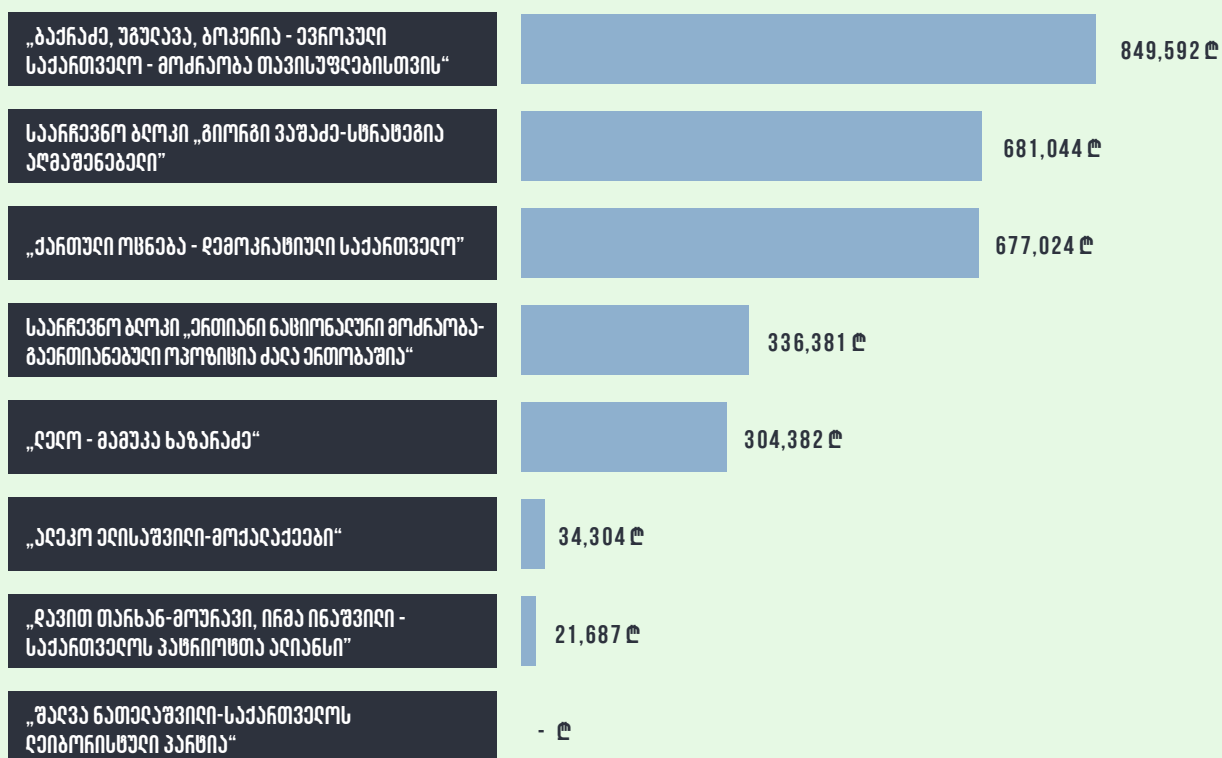

სატელევიზიო რეკლამის მსგავსად, საარჩევნო პერიოდში „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველომ“ ამ საკითხსაც განსაკუთრებული ყურადღება მიაქცია და თბილისში განთავსებულ ბილბორდებს ადევნებდა თვალს. ამ მონიტორინგის მიზანს იგივე იყო, აღმოეჩინა შესაძლო მნიშვნელოვანი შეუსაბამობა პოლიტიკური პარტიების მიერ გარე რეკლამაზე განხორციელებულ ხარჯებსა და საჯაროდ დეკლარირებულ ხარჯებს შორის. რვავე საარჩევნო სუბიექტის მიერ დეკლარირებული ხარჯები რეალურად განხორციელებულ ხარჯებს აცდენილი არ იყო, თუმცა აქაც უარყოფითად გამოიჩინა „შალვა ნათელაშვილი - საქართველოს ლეიბორისტული პარტია“, რომელმაც გარე რეკლამის ხარჯი მხოლოდ ჯამის სახის წარმოდგინა და დეტალურად არ ჩაშალა შესაბამის ფორმაში.

2.1.3 ინტერნეტ რეკლამა

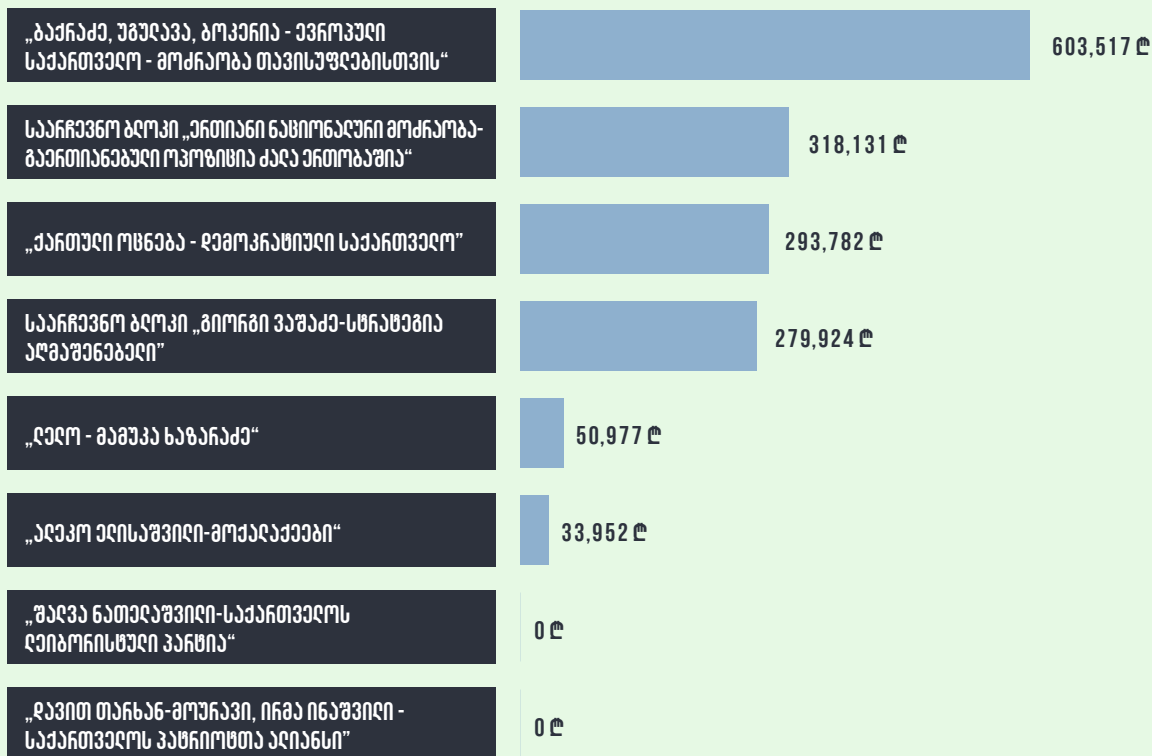
კიდევ ერთი მსხვილი სარეკლამო ხარჯი ინტერნეტ რეკლამასთან იყო დაკავშირებული. საანგარიშო პერიოდში საარჩევნო სუბიექტების მიერ ინტერნეტ რეკლამაში განხორციელებული ხარჯებმა 2,904,414 ლარს მიაღწია. ამ მხრივ 849,592 ლარით პირველ ადგილზე იყო „ბაქრაძე, უგულავა, ბოკერია - ევროპული საქართველო - მოძრაობა თავისუფლებისთვის“, შემდეგ მოდიოდნენ საარჩევნო ბლოკი „გიორგი ვაშაძე-სტრატეგია აღმაშენებელი“ 681,044 ლარით და „ქართული ოცნება“ 677,024 ლარით (იხილეთ დიაგრამა 14).

**დიაგრამა 14. ჩვე საარჩევნო სუბიექტის მიერ ინტერნეტ ჩაკდამაზე გაწეული ხარჯები
(01.09.2020 - 17.11.2020)**

როგორც საარჩევნო სუბიექტების მიერ წარდგენილი დეკლარაციებიდან გამოიკვეთა, ინტერნეტ რეკლამების ხარჯის მნიშვნელოვანი წილი სოციალურ ქსელ „ფეისბუქზე“ განთავსებულ რეკლამის ხარჯებზე მოდიოდა. წარდგენილი დეკლარაციების მიხედვით, რვავე საარჩევნო სუბიექტის ჯამური ინტერნეტ რეკლამების 55% (1,598,370 ლარი) გემოაღნიშნულ პლატფორმაზე მოდის (იხილეთ **დიაგრამა 15**).

**დიაგრამა 15. ჩვე საარჩევნო სუბიექტის მიერ „ფეისბუქ“ რეკლამაზე გაწეული ხარჯები
(01.09.2020 - 17.11.2020)**

„საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“ კვლევის მიზნებისთვის, ასევე, დაამუშავა „ფეისბუქის“ რეკლამების ბიბლიოთეკის ანგარიში (Facebook Ad Library Report)²⁰ მოცემული საარჩევნო სუბიექტების მიერ დაფინანსებული წინასაარჩევნო რეკლამების ხარჯები.²¹ რეკლამის ბიბლიოთეკის ანგარიშის სპეციფიკიდან გამომდინარე დათვლილი იქნა 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე პერიოდი, რაც ზუსტად არ ემთხვევა წინამდებარე კვლევის საანგარიშო პერიოდს (1 სექტემბერი - 17 ნოემბერი), თუმცა არსებითი სხვაობაც არ უნდა გამოიწვიოს. გარდა ამისა, თითოეული საარჩევნო სუბიექტის ხარჯებს მივაკუთვნეთ ყველა იმ „ფეისბუქ“ გვერდის მიერ გადახდილი თანხა, რომელიც კანონის შესაბამისად, პარტიის მიერ ან მის სასარგებლოდ გაწეული ხარჯად უნდა მივიჩნიოთ. ვინაიდან ჩვენთვის უცნობია, თუ რა კონკრეტული კრიტერიუმებით ითვლიან პოლიტიკური პარტიები მათ მიერ „ფეისბუქზე“ გაწეულ ხარჯებს და საარჩევნო კამპანიის ფონდიდან იფარება თუ არა ყველა მათგანი, „ფეისბუქ“ რეკლამების ბიბლიოთეკის მონაცემები არ დაემთხვევა საარჩევნო სუბიექტების მიერ დეკლარირებულ ინფორმაციას.

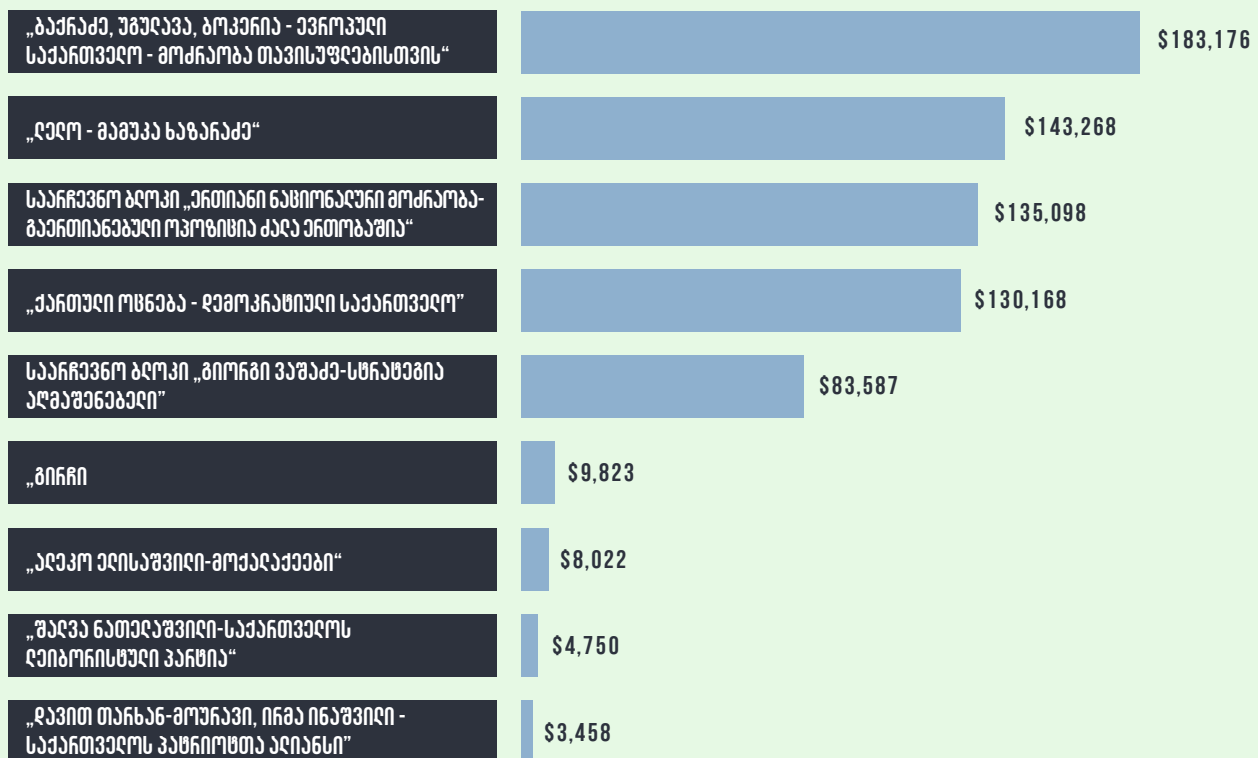
„ფეისბუქ“ რეკლამების ბიბლიოთეკის მიხედვით, 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე წინასაარჩევნო რეკლამის შინაარსის მქონე მასალის განსათავსებლად ცხრა საარჩევნო სუბიექტს სულ დაახლოებით 701,350 აშშ დოლარი უნდა ჰქონოდა დახარჯული (იხილეთ **დიაგრამა 16**). **დანართი 1**-ში მოცემულია ინფორმაცია, თუ რომელ საარჩევნო სუბიექტს რომელი „ფეისბუქ“ გვერდის ხარჯები მივაკუთვნეთ.

20 ხელმისაწვდომია:

<https://www.facebook.com/ads/library/report/?source=archive-landing-page&country=GE>

21 დათვლის მეთოდოლოგია იყო შემდეგი: აღებული იქნა 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე პერიოდი, დამუშავდა ანგარიშის CSV ფაილი, ჯამურ თანხებში არ იქნა გათვალისწინებული <100\$ ხარჯის მქონე შემთხვევები, პარტიის და პარტიის კანდიდატების მიერ დაფინანსებული რეკლამები გაერთიანდა.

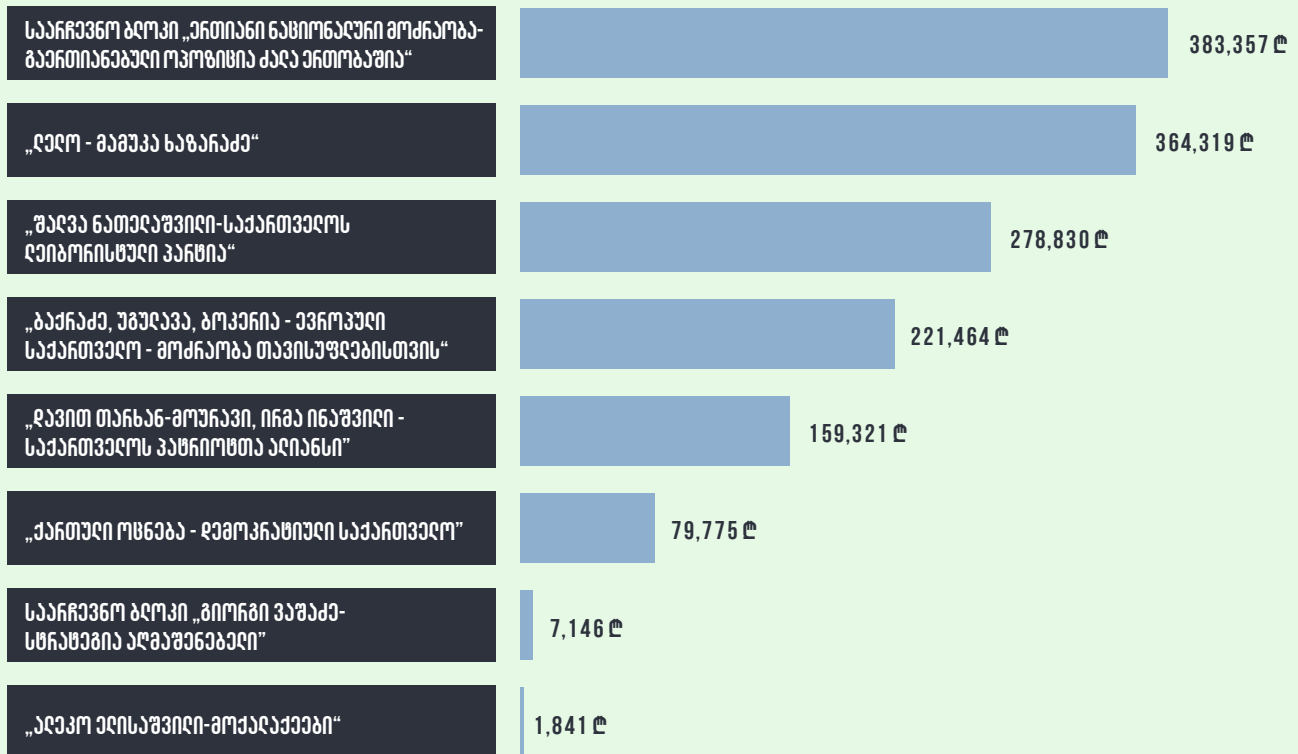
ღიაგრაფა 16. ჩვე საარჩევნო სუბიექტის მიერ „ფინსუჟა“ საარჩევნო ჩაკდამის ბანთავსების მიხედვით დახარჯული თანხა AD LIBRARY REPORT-ის თანახმად (01.09.2020 - 28.11.2020)

2.2 შრომის ანაზღაურება

საანგარიშო პერიოდში რვა საარჩევნო სუბიექტმა შრომის ანაზღაურებაზე მთლიანობაში 1,496,053 ლარი დახარჯა. შრომის ანაზღაურების კატეგორიაში ექცევა საარჩევნო სუბიექტის მიერ გაცემული ხელფასები, პრემიები, შტატგარეშე თანამშრომელთა ანაზღაურება, რაც წინასაარჩევნო პერიოდში როგორც წესი პარტიის კოორდინატორებისა თუ აქტივისტებზე გაცემულ ხელფასებს გულისხმობს. (იხილეთ **ღიაგრაფა 17**).

ღიაზღაზა 17. ზა საარჩევნო სუბიექტების მიერ ზრომის ანაზღაურებაზე გაწეული ხარჯები **(01.09.2020 - 17.11.2020)**

საარჩევნო სუბიექტების მიერ წარმოდგენილ მონაცემებში ყურადღებას იქცევს „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ მიერ სხვა სუბიექტებთან შედარებით განეული დაბალი ხარჯები, იმ ფონზე, როდესაც შემოსავლებითაც და სხვა ხარჯებითაც რამდენჯერმე აღემატებოდა კონკურენტებს. როგორც მმართველი პარტიის მიერ სახელმწიფო აუდიტის სამსახურისთვის წარდგენილი დეკლარაციიდან ირკვევა, „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ დეკლარაციის ვალდებულებების რეესტრში მითითებული ჰქონდა 2,167 აგიტატორისთვის გადასახდელი ანაზღაურება 592,298 ლარის ოდენობით, თუმცა ეს თანხა, 17 ნოემბრის მდგომარეობით პარტიას გადახდილი არ ჰქონდა და შესაბამისად ხარჯიც განეული არ იყო.²² ამ თანხის დაფარვის შემთხვევაში „ქართული ოცნების“ ხარჯი ამ კატეგორიაში 670 000 ლარზე მეტი გახდება და ამ მხრივ პირველ საფეხურზე გადაინაცვლებს.

2.3 სხვა ხარჯები

სხვა ხარჯებში შევხებით ორი კატეგორიის არაკლასიფიცირებულ ხარჯებს, რომელიც სუბიექტების მიერ წარდგენილ დეკლარაციებში გვხვდება.

- პირველი ეს არის „სხვა დანარჩენი საქონელი და მომსახურება“,²³ რომელიც „საქონელი და მომსახურებაში“ შემავალი ისეთი ტიპის ხარჯებია, რომლის დეტალიზებული კლასიფიკაცია დეკლარაციაში არ არის მოცემული და ამიტომ „სხვა დანარჩენის“ ქვეშ იქნება გაერთიანებული. ასეთი ხარჯების შესახებ დამატებითი ინფორმაციისთვის დეკლარაციაში შექმნილია სპეციალური ფორმა (ფორმა N5.1), სადაც ამ ტიპის არაკლასიფიცირებული ხარჯების შესახებ დამატებითი განმარტებები უნდა იყოს მოცემული.

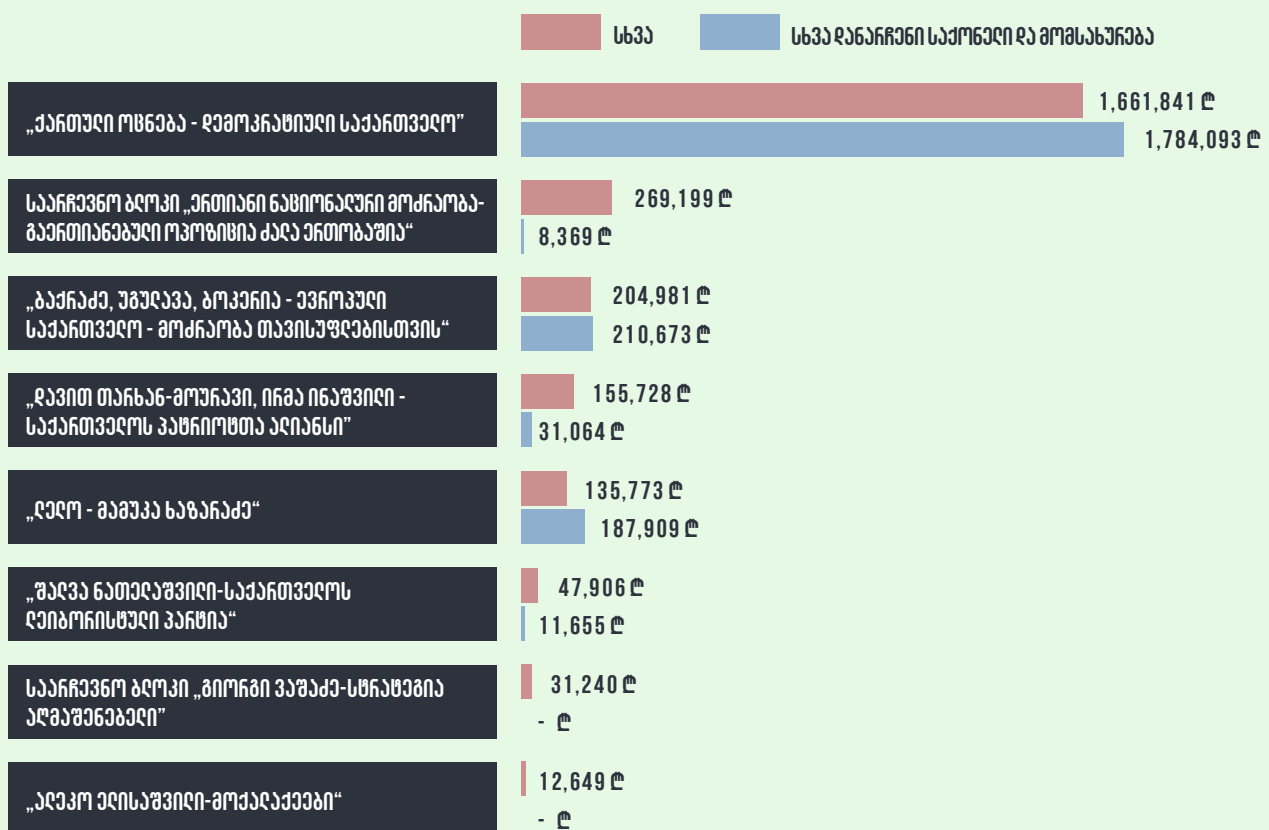
22 დეკლარაციაში ის მითითებულია ფაქტობრივ ხარჯად და არა საკასო ხარჯად რაც იმას ნიშნავს, რომ საარჩევნო ფონდის ანგარიშიდან თანხა გადახდილი არ არის.

23 დეკლარაციის ფორმა N5-ის 1.2.15-ე პუნქტი

- მეორე ტიპის არაკლასიფიცირებული ხარჯი, არის „სხვა“ კატეგორია, რომელიც თავის მხრივ ორი ნაწილისგან შედგება:
 - პირველი ეს არის დეკლარაციაში არსებული კატეგორია „სხვადასხვა ხარჯების“²⁴ შესახებ, რომელიც განსხვავებით პირველ პუნქტში აღწერილი კატეგორიისა, რომელი ხარჯიც საქონელსა და მომსახურებას განეკუთვნებოდა, „სხვადასხვა ხარჯი“ სრულიად არაკლასიფიცირებული ხარჯებისთვისაა განკუთვნილი. ამ ხარჯების შესახებაც, როგორც პირველ პუნქტში, დამატებითი განმარტებები კეთდება სპეციალურ ფორმაში (ფორმა N5.1) თითოეული ხარჯის ბუნებისა და შინაარსის მიხედვით.
 - „სხვა“ ხარჯებს კვლევის მიზნებისთვის, ასევე, დავამატეთ ისეთი კატეგორიის ხარჯები, რომელიც საანგარიშო პერიოდისთვის არ წარმოადგენდა მნიშვნელოვან თანხას, ან/და მხოლოდ რამდენიმე საარჩევნო სუბიექტის შემთხვევაში გვხვდებოდა, მაგალითად: სესიების, კონფერენციების, ყრილობების, სემინარების და სხვა სამუშაო შეხვედრების მოწყობის ხარჯები; საკონსულტაციო, სანოტარო, თარჯიმნის და თარგმნის მომსახურების ხარჯები; მივლინებები და სხვა.

დიაგრამა 18-ში იხილეთ „სხვა“ და „სხვა დანარჩენი საქონელი და მომსახურების“ მიზნით გაწეული ხარჯები საარჩევნო სუბიექტების მიხედვით.

დიაგრამა 18. რვა საარჩევნო სუბიექტის მიერ „სხვა“ და „სხვა დანარჩენი საქონელი და მომსახურების“ მიზნით გაწეული ხარჯები (01.09.2020 - 17.11.2020)

24 დეკლარაციის ფორმა N5-ის 1.6.4-ე პუნქტი

არაკლასიფიცირებული ხარჯების დეკლარირება თავისი არსით ნაკლებად გამჭვირვალეა და საჯაროობის უფრო დაბალი ხარისხი ახასიათებს. ამისთვის საჭიროდ მიგვაჩნია უფრო დეტალურად გავაანალიზოთ საარჩევნო სუბიექტების ასეთი ხარჯები. ამ ქვეთავში აღვწერთ საარჩევნო სუბიექტთა მსხვილ ხარჯებს, რომლებიც კატეგორიებში „სხვა დანარჩენი საქონელი და მომსახურება“ და „სხვა ხარჯები“ მოხვდა.²⁵

თვალშისაცემია „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველოს“ განსაკუთრებით დიდი ოდენობით არაკლასიფიცირებული ხარჯები, ამიტომ უფრო დეტალურად განვიხილოთ, თუ როგორ არის განმარტებული ეს ხარჯები პარტიის მიერ წარდგენილ დეკლარაციაში. „სხვა დანარჩენი საქონელი და მომსახურებიდან“, რომელიც 1.7 მლნ ლარზე მეტს შეადგენს, ფორმა N5.1-ში არსებული განმარტებების მიხედვით, შემდეგ მსხვილ ხარჯებს მოიცავდა:

- ღონისძიების ხარჯი - 1,275,180 ლარი;
- ლობისტური მომსახურების ხარჯი - 319,947 ლარი;
- ჟურნალის კონცეფციის შედგენა - 97,496;
- მაუნყებელთან ურთიერთობა - 64,375.

რაც შეეხება კვლევაში კლასიფიცირებულ „სხვა“ ხარჯებს, „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველოს“ შემთხვევაში ეს კატეგორია 1,661,840 ლარს შეადგენდა, რომელშიც ყველაზე მსხვილი ხარჯები შემდეგი იყო:

- მცირე ღირებულების აქსესუარების ხარჯები (მაისურები, კეპები, ქუდები, დროშები და ა.შ.) - 784,608 ლარი;
- არაფინანსური აქტივების შეძენისათვის გადახდილი თანხები (სხვა მანქანა დანადგარები და მოწყობილობები) - 627,787 ლარი;
- საკონსულტაციო, სანოტარო, თარჯიმნის და თარგმნის მომსახურების ხარჯი - 211,115 ლარი.

საარჩევნო ბლოკს „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა-გაერთიანებული ოპოზიცია „ძალა ერთობაშია““ კატეგორიაში „სხვა“ დანახარჯები 269,699 ლარს შეადგენს, მისი უდიდესი ნაწილი შემდეგ ხარჯებს მოიცავდა:

- ტრანსპორტისა და ტექნიკის ექსპლოატაციისა და მოვლა-შენახვის ხარჯები (საწვავ/საპოხი მასალების შეძენის ხარჯი) - 190,281 ლარი;
- გადასახადები (გარდა საშემოსავლო და საქონლის ღირებულებაში აღრიცხული დღგ-ის) - 41,743.

საარჩევნო სუბიექტს „ბაქრადე, უგულავა, ბოკერია - ევროპული საქართველო - მოძრაობა თავისუფლებისთვის“ კატეგორიაში „სხვა დანარჩენი საქონელი და მომსახურება“ დანახარჯები 210,673 ლარს შეადგენს. ფორმა 5.1-ში ეს კატეგორია 30-ზე მეტ ხარჯად არის ჩაშლილი, რომელთაგან ყველაზე დიდი შემდეგია:

- საკონსულტაციო მომსახურება 96,324 ლარი;
- კვლევითი მომსახურება - 36,198 ლარი;
- მომსახურება GOOGLE *ADS - 11,490 ლარი.

25 სრულად იხილეთ საარჩევნო სუბიექტების მიერ წარდგენილ დეკლარაციებში ფორმა N5 და ფორმა N5.1, დეკლარაციები ხელმისაწვდომია შემდეგ ბმულებზე: 1 სექტემბერი - 31 ოქტომბერი: <https://bit.ly/2lokank>; 1 ნოემბერი - 17 ნოემბერი: <https://bit.ly/2JUFL7o>

რაც შეეხება კატეგორიას „სხვა“ ამ კატეგორიაში სუბიექტის ჯამური დანახარჯი 204,981 ლარს წარმოადგენს, რომელთაგანაც ძირითადი ხარჯებია:

- საკონსულტაციო, სანოტარო, თარჯიმნის და თარგმნის მომსახურების - 121,279 ლარი;
- არასწორად გადარიცხული თანხა - 19,855 ლარი;
- სესიების, კონფერენციების, ყრილობების, სემინარების და სხვა სამუშაო შეხვედრების მოწყობის ხარჯები - 17,746 ლარი.

საარჩევნო სუბიექტს, „დავით თარხან-მოურავი, ირმა ინაშვილი - საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი“ კატეგორიაში „სხვა“ დანახარჯები 155,728 ლარს შეადგენს, მისი უდიდესი ნაწილი არის შემდეგი:

- სასტუმროს მომსახურება - 72,900 ლარი;
- ტრანსპორტისა და ტექნიკის ექსპლოატაციისა და მოვლა-შენახვის ხარჯები (საწვავ/საპოხი მასალების შეძენის ხარჯი) - 33,580 ლარი;
- საკონსულტაციო, სანოტარო, თარჯიმნის და თარგმნის მომსახურების - 20,955 ლარი.

საარჩევნო სუბიექტის „ლელო - მამუკა ხაზარაძე“ კატეგორიაში „სხვა დანარჩენი საქონელი და მომსახურება“ დანახარჯები 187,909 ლარს შეადგენს.

- სატელევიზიო და რადიო სარეკლამო კამპანიის დაგეგმვა - 67,033 ლარი;
- ოფისების მოწყობის ხარჯი - 42,025;
- სოციალური კვლევა - 21,700.

რაც შეეხება კატეგორიას „სხვა“ ამ კატეგორიაში სუბიექტის ჯამური დანახარჯი 135,773 ლარია, რომელთაგანაც ძირითადი ხარჯებია:

- სესიების, კონფერენციების, ყრილობების, სემინარების და სხვა სამუშაო შეხვედრების მოწყობის ხარჯები - 94,459 ლარია;
- მცირე ღირებულების აქსესუარები (მაისურები, კეპები, ქუდები, დროშები და ა.შ.) - 22,220 ლარია;
- გადასახადები (გარდა საშემოსავლო და საქონლის ღირებულებაში აღრიცხული დღგ-ის) - 7,802 ლარია.

თავი IV. საარჩევნო კამპანიის ფინანსების გამჭვირვალობა და მასზე ზედამხედველობა

ქართული კანონმდებლობით პოლიტიკური დაფინანსების კანონიერებასა და გამჭვირვალობაზე მონიტორინგის მანდატი სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს აქვს მინიჭებული. იგი ახორციელებს მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების ფინანსური საქმიანობის მონიტორინგს საქართველოს ორგანული კანონით „საქართველოს საარჩევნო კოდექსი“ და „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით დადგენილი კომპეტენციის ფარგლებში.

როგორც უკვე აღინიშნა, არჩევნების დანიშვნის დღიდან საარჩევნო სუბიექტობის კანდიდატი/საარჩევნო სუბიექტი ვალდებულია სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს სამ კვირაში ერთხელ წარუდგინოს ფინანსურ ანგარიში დადგენილი ფორმით. გარდა ამისა, საარჩევნო სუბიექტი ვალდებულია, არჩევნების შედეგების გამოქვეყნებიდან არაუგვიანეს 1 თვისა, ხოლო არჩევნების მეორე ტურში მონაწილე საარჩევნო სუბიექტი – მეორე ტურის შედეგების გამოქვეყნებიდან არაუგვიანეს 1 თვისა, აუდიტის სამსახურს წარუდგინოს საარჩევნო კამპანიის საბოლოო ანგარიში. ამასთანავე, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს უფლება აქვს, მოსთხოვოს საარჩევნო სუბიექტებს კონკრეტული პერიოდის შესახებ დამატებით წარმოადგინოს ფინანსური ანგარიში.

საარჩევნო პერიოდში საარჩევნო სუბიექტებმა სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს უკვე წარუდგინეს სამი სამკვირიანი დეკლარაცია, ერთი არჩევნების პირველი ტურის წინა ორთვიანი შემჯამებელი დეკლარაცია და ერთი მეორე ტურის წინა პერიოდის დეკლარაცია.²⁶

სხვა საარჩევნო სუბიექტებისგან განსხვავებით, „გირჩმა“ დადგენილი ფორმით არ მიაწოდა ინფორმაცია აუდიტის სამსახურს საკუთარი ფინანსების შესახებ. ამ პარტიამ დეკლარაციების ნაცვლად, რამდენჯერმე გააგზავნა წერილი, სადაც მხოლოდ ის იყო აღნიშნული, რომ მოცემულ პერიოდში ფინანსური საქმიანობიდან მიღებული შემოსავალი და ხარჯი შეადგენდა 0 ლარს. „გირჩი“ არის პოლიტიკური პარტია, რომელიც რამდენიმე წელია დემონსტრაციულად არღვევს პოლიტიკური ფინანსების გამჭვირვალობის უზრუნველსაყოფად დაწესებულ რეგულაციებს. გარდა იმისა რომ პარტია სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს საჭირო ინფორმაციას არ აწვდის, სხვადასხვა ღია ინფორმაციის წყაროს მეშვეობით ადვილად აღმოსაჩენია, მის მიერ ჩადენილი სავარაუდო დარღვევები. მაგალითად, „გირჩის“ პოლიტიკოსები დონორებისგან დაფინანსებას იღებენ პირად საბანკო ანგარიშებზე და არა მხოლოდ პარტიის ანგარიშებზე. გარდა ამისა, არსებობს ეჭვი, რომ „გირჩი“ პოლიტიკური საქმიანობისთვის იყენებს მისი წევრების მიერ შექმნილი რელიგიური ორგანიზაციის - „ბიბლიური თავისუფლების“²⁷ მიერ მოზიდულ თანხებს, რომელსაც იგი საქართველოს მოქალაქეებისგან სავალდებულო-სამხედრო სამსახურიდან გათავისუფლების სანაცვლოდ იღებს. მიუხედავად ამისა, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს უკვე წლებისა ამ საკითხთან დაკავშირებით პასიური და არაქმედითი პოზიცია უკავია.

საარჩევნო პერიოდში სახელმწიფო აუდიტის სამსახური, გარკვეულ დარღვევებზე რეაგირებას ახდენდა და საზოგადოებას ამის შესახებ ინფორმაციას აწვდიდა. ოქტომბრის დასაწყისში სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის ხელმძღვანელობამ სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებთან შეხვედრა გამართა, რომელზეც წარმოადგინა ინფორმაცია გაწეული საქმიანობის შესახებ, თვის ბოლოს კი გამოაქვეყნა ჯერჯერობით ბოლო შუალედური ანგარიში.²⁸

26 <https://bit.ly/38oZuon>

27 <https://www.girchi.com/ge/media/news/446-bibliuri-tavisuplebis-repormatsia>

28 2020 წლის 31 ოქტომბრის არჩევნების ფინანსური მონიტორინგის შუალედური ანგარიში, სახელმწიფო აუდიტის სამსახური, 23.10.2020: <https://bit.ly/37QtfA4>

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის ინფორმაციით, წინასაარჩევნო პერიოდში უწყებამ შემოწირულებების შესწავლის პროცესში შემოსავლების სამსახურიდან გამოითხოვა ინფორმაცია 1,055 ფიზიკური პირის შემოსავლების შესახებ, საიდანაც ინფორმაცია მიღებულია 39 პირზე. შემოსავლების დასაბუთების მიზნით გასაუბრებაზე დამატებითი განმარტებებისთვის მოწვეულ იქნა 13 პირი, რომელთაგან გამოკითხულია 3 ფიზიკური პირი და გრძელდება მათი შემოსავლების შესახებ დამატებითი ინფორმაციის შესწავლა.²⁹

ასევე, აუდიტის სამსახურმა შეისწავლა შპს RMG Gold-ის და შპს ლილო-მოლის თანამშრომლების მიერ მმართველი პარტიის „ქართული ოცნებისთვის“ სასარგებლოდ განხორციელებული შემოწირულებები. აღნიშნულთან დაკავშირებით, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ, სასამართლოს ბრძანების საფუძველზე, გამოთხოვილ იქნა ინფორმაცია შემოსავლების სამსახურიდან და საქართველოში რეგისტრირებული კომერციული ბანკებიდან შემომწირველი პირების შემოსავლებისა და ფინანსური მდგომარეობის შესახებ. აუდიტის სამსახურის მიხედვით, მოპოვებული დოკუმენტაციით შემოწირულებების განხორციელების წინა ან შემდგომ პერიოდში საეჭვო ჩარიცხვები არ გამოვლენილა. მიღებული მონაცემების ანალიზის შედეგად, დასაბუთებულ იქნა შემომწირველების მიერ შემოწირულებების განხორციელების შესაძლებლობა.³⁰

აუდიტის სამსახურის ინფორმაციით, საარჩევნო პერიოდში ამ უწყებამ შემოსული განცხადებების, სამსახურის მიერ განხორციელებული მედია მონიტორინგის და საარჩევნო სუბიექტების მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციის შესწავლის შედეგად, მხოლოდ 7 საქმეზე დაიწყო ადმინისტრაციული წარმოება, რომელთაგან 3-ზე უკვე დაასრულა წარმოება, სამართალდარღვევის 2 ფაქტზე კი შეადგინა ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმები. აღნიშნული პერიოდისთვის აღმოჩენილი ასეთი მცირე რაოდენობის დარღვევები საზოგადოებაში კითხვებს აჩენდა აუდიტის სამსახურის ეფექტიან მუშაობასთან დაკავშირებით. მაგალითად, 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებისთვის საარჩევნო პერიოდში აუდიტის სამსახურმა 19 სამართალდარღვევის ოქმი შეადგინა საარჩევნო სუბიექტების წინააღმდეგ, ხოლო 10 ოქმი შემომწირველი პირების წინააღმდეგ.³¹

ორი საქმის შესწავლა კვლავ გრძელდებოდა, მათ შორისაა შემთხვევა, რომლის შესწავლის მიზეზი გახდა საგამოძიებო ჟურნალისტური პლატფორმის „დოსიე“ ჟურნალისტური გამოძიება, რომელიც ორ ნაწილად 24³² და 31³³ აგვისტოს გამოქვეყნდა და მათში „საქართველოს პატრიოტთა ალიანსის“ კრემლთან კავშირებსა და ფინანსურ ურთიერთობებზეა მოთხრობილი. აღნიშნულმა საქმემ კიდევ ერთხელ გაუსვა ხაზი იმას, რომ სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს არ გააჩნია შესაბამისი უფლებამოსილებები და კანონისმიერი ბერკეტები, რითაც შეძლებს მსგავსი შემთხვევების გამოძიებას.³⁴ სხვა სახელმწიფო უწყებებმა კი, რომელთაც საგამოძიებო უფლებამოსილებები გააჩნიათ (საქართველოს პროკურატურა, სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახური) საერთოდ არ ჩათვალეს საჭიროდ, დაეწყოთ გამოძიება, რითაც პასუხგაუცემელი დარჩა სერიოზული კითხვები მტრულად განწყობილი სახელმწიფო მხრიდან ქართულ პოლიტიკაში ჩარევის თაობაზე.

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის ხელმძღვანელობა არაერთი წელია უკვე ღიად აცხადებს, რომ პარტიების ფინანსებზე ჯეროვანი მონიტორინგის უფლებამოსილებები და კანონისმიერი ბერკეტები არ გააჩნია და ძალიან უჭირს პოლიტიკური კორუფციის შესაძლო შემთხვევების

29 იქვე, გვ. 6

30 იქვე.

31 საარჩევნო კამპანიის დაფინანსება საქართველოში: 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნები, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“, 10.03.2017: <https://bit.ly/3mRk1ao>

32 Как Кремль вмешивается во внутреннюю политику соседних стран: Часть первая: выборы в Грузии, Центр Досье, 24.08.2020: <https://dossier.center/georgia/>

33 Как Кремль вмешивается во внутреннюю политику соседних стран: Выборы в Грузии: продолжение, Центр Досье, 31.08.2020: <https://dossier.center/georgia2/>

34 2020 წლის 31 ოქტომბრის არჩევნების ფინანსური მონიტორინგის შუალედური ანგარიში, სახელმწიფო აუდიტის სამსახური, 23.10.2020: <https://bit.ly/37QtfA4>, გვ. 7-10

შესწავლა. ამ უწყების მენეჯმენტის აზრით, საჭიროა, ამ ფუნქციის სხვა ისეთ უწყებაში გადატანა, რომელსაც გამოძიების წარმოების უფლებამოსილება ექნება. ამ იდეას იზიარებს „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველოც“, სწორედ ამიტომ ორგანიზაციამ აქტიური მონაწილეობა მიიღო შესაბამისი კანონპროექტის შემუშავებაში, რომლის მიხედვითაც უნდა შეიქმნას დამოუკიდებელი ანტიკორუფციული სააგენტო.³⁵ ეს უწყება აღჭურვილი იქნება საგამოძიებო უფლებამოსილებებით და სხვა საკითხებთან ერთად პოლიტიკური პარტიების დაფინანსების საკითხებსაც გაუწევს ზედამხედველობას. პარლამენტის რამდენიმე წევრმა აღნიშნული კანონპროექტი უკვე დაარეგისტრირა საკანონმდებლო ორგანოში, თუმცა იგი ჯერჯერობით არ განხილულა.

35 ანტიკორუფციულ რეფორმაზე ახალი საკანონმდებლო ინიციატივის მხარდაჭერა მნიშვნელოვნად გაზრდის კორუფციასთან ბრძოლის ეფექტურობას, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“, 01.09.2020: <https://bit.ly/3jrEwbZ>

- ვინაიდან სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის ხელთ არსებული უფლებამოსილებები არ არის საკმარისი პოლიტიკური კორუფციის სავარაუდო შემთხვევებზე, მათ შორის შემომწირვებსა და პარტიებს შორის კორუფციული გარიგებებზე და უკანონო დაფინანსების სქემებზე ადეკვატური რეაგირებისთვის, უნდა შეიქმნას დამოუკიდებელი ანტიკორუფციული სააგენტო. ეს უწყება აღჭურვილი იქნება საგამოძიებო უფლებამოსილებებით და სხვა საკითხებთან ერთად, პოლიტიკური პარტიების დაფინანსების საკითხებსაც გაუწევს ზედამხედველობას. პარლამენტის რამდენიმე წევრმა ამ იდეის განსახორციელებლად კანონპროექტი უკვე დარეგისტრირდა საკანონმდებლო ორგანოში და სასურველია, პარლამენტმა იგი უახლოეს მომავალში განიხილოს;
- სასურველია, სახელმწიფო აუდიტის სამსახური უფრო ეფექტიანად და ოპერატიულად რეაგირებდეს შესაბამის დარღვევებზე, მათ შორის იმ გამოვლენილ ხარვეზებზე, რომლებიც ამ ანგარიშში არის გამოკვეთილი. ასევე, კარგი იქნება, თუ ეს უწყება, ცესკოს მსგავსად, შექმნის საჯაროდ ხელმისაწვდომ სპეციალურ რეესტრს, სადაც ერთად იქნება თავმოყრილი აუდიტის სამსახურში შესული საჩივრები/განცხადებები და მათზე რეაგირების შესახებ ინფორმაცია;
- სასურველია, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურმა, ასევე, დაადგინოს „ფეისბუქზე“ საარჩევნო სუბიექტების მიერ დაფინანსებული სააგიტაციო მასალის დეკლარირების კონკრეტული წესი. კერძოდ, საჭიროა, ჩამოყალიბდეს ერთგვაროვანი ინსტრუქცია საარჩევნო კამპანიაში გამოყენებული ყველა გვერდის დაფინანსებისა და ინფორმაციის დეკლარირების შესახებ.

ცხრილი 1. იმ „ფეისბუქ“ გვერდების სია, რომელთა მიერ 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე დახარჯული თანხა საარჩევნო სუბიექტს „ქართული ოცნება - დემოკრატიულ საქართველოს“ მივაკუთვნეთ

„ფეისბუქ“ გვერდის სახელი	რეკლამის დამფინანსებლის სახელი	დახარჯული თანხა (USD)	რეკლამის რაოდენობა
ქართული ოცნება / Georgian Dream	ქართული ოცნება / Georgian Dream	49,446	441
ირაკლი კობახიძე / Irakli Kobakhidze	ქართული ოცნება / Georgian Dream	3,434	35
დავით სერგეენკო • David Sergeenko	ქართული ოცნება / Georgian Dream	3,146	168
მამუკა მდინარაძე / Mamuka Mdinardze	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,926	29
Sozar Subari	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,561	164
ქართული ოცნება • გლდანი	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,489	123
ნოდარ ტურძელაძე • Nodar Turdzeladze	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,333	96
Levan Kobiashvili	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,331	47
ბექა ოდიშარია • Beka Odisharia	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,280	89
ქართული ოცნება • საბურთალო	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,265	129
Mikheil Kavelashvili / მიხეილ ყაველაშვილი	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,235	110
ქართული ოცნება • ნაძალადევი	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,170	123
ქართული ოცნება • სამგორი	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,166	119
ირაკლი ჩიქოვანი / Irakli Chikovani	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,107	39

Kakha Kakhishvili • კახა კახიშვილი	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,062	83
ქართული ოცნება • მთანმინდა-კრწანისი	ქართული ოცნება / Georgian Dream	2,015	115
ქართული ოცნება • ვაკე	ქართული ოცნება / Georgian Dream	1,952	91
ქართული ოცნება • ისანი	ქართული ოცნება / Georgian Dream	1,825	84
Giorgi Volski / გიორგი ვოლსკი	ქართული ოცნება / Georgian Dream	1,720	57
ქართული ოცნება • დიდუბე-ჩუღურეთი	ქართული ოცნება / Georgian Dream	1,496	72
ზაზა ლომინაძე / Zaza Lominadze	ქართული ოცნება / georgian dream	1,321	39
ნინო ლაცაბიძე / Nino Latsabidze	ქართული ოცნება / Georgian Dream	1,294	26
გიორგი ხოჯევანიშვილი / Giorgi Khojevanishvili	ქართული ოცნება / Georgian Dream	1,215	31
ირაკლი ქადაგიშვილი / Irakli Kadagishvili	ქართული ოცნება / Georgian Dream	1,197	28
ზაალ ზაზა დუგლაძე / Zaal Zaza Dugladze	ქართული ოცნება / Georgian Dream	1,045	29
გოგი მეშველიანი / Gogi Meshveliani	ქართული ოცნება / Georgian Dream	1,012	27
გოჩა ენუქიძე / Gocha Enukidze	ქართული ოცნება / Georgian Dream	1,011	39
ზაურ დარგალი / Zaur Darğallı	ქართული ოცნება Georgian Dream	1,003	43
ანტონ ობოლაშვილი / Anton Obolashvili	ქართული ოცნება / Georgian Dream	990	29
ირაკლი ხახუბია / Irakli Khakhubia	ქართული ოცნება / Georgian Dream Page	955	21
დავით სონღულაშვილი / David Songulashvili	ქართული ოცნება / Georgian Dream	794	18

შალვა კერესელიძე / Shalva Kereselidze	ქართული ოცნება / Georgian Dream	771	11
ვასილ ჩიგოგიძე / Vasil Chigogidze	ქართული ოცნება / Georgian Dream	670	17
ეს კეთდება სამეგრელოში	ქართული ოცნება / Georgian Dream	586	22
პაატა კვიჟინაძე / Paata Kvizhinadze	ქართული ოცნება / Georgian Dream	532	10
ბეჟან წაქაძე / Bejan Tsakadze	ქართული ოცნება / Georgian Dream	509	22
ანზორ ბოლქვაძე / Anzor Bolkvadze	ქართული ოცნება / Georgian Dream	486	11
სამველ მანუკიანი / Samvel Manukyan	ქართული ოცნება / Georgian Dream	446	11
არჩილ თალაკვაძე / Archil Talakvadze	Georgian Dream - Democratic Georgia	11,029	146
Georgian Dream Youth Official	Georgian Dream Youth Official	1,540	33
ალექსანდრე მოწერელია / Alexander Motserelia	Georgian Dream	1,035	29
რესან კონცელიძე / Resan Kontselidze	Georgian Dream	1,010	26
ზაალ მიქელაძე / Zaal Mikeladze	Georgian Dream	860	21
გივი ჭიჭინაძე / Givi Chichinadze	Georgian Dream	684	17
ლაშა გოგიაშვილი / Lasha Gogiashvili	Georgian Dream	611	9
კახა კუჭავა / Kakha Kuchava	Georgian Dream - Democratic Georgia	487	5
იოსებ ხახალეიშვილი / Ioseb Khakhaleishvili	Georgian Dream	460	15
ფრიდონ ფუტკარაძე / Pridon Putkaradze	Georgian Dream	377	11

Tite Aroshidze / ტიტე აროშიძე	Georgian Dream	369	5
ჩვენ ვირჩევთ ნინოს	Levan Chikadze	1,139	33
გოდერძი ჩანქსელიანი თეთრინყაროს მაჟორიტარი / Goderdzi Chankseliani	გოდერძი ჩანქსელიანი	111	11
ქართული ოცნების მხარდამჭერები	Manana Kaxidze	117	11
არჩილ ჩიქოვანი • Archil Chikovani	არჩილ ჩიქოვანი • Archil Chikovani	123	18
ირაკლი ქადაგიშვილის მხარდამჭერთა ჯგუფი	These ads ran without a disclaimer	190	15
მხარდაჭერა ზაზა დუგლადეს	David Dugladze	201	24
მხარდაჭერა ზაზა დუგლადეს	Levan Kuchava	296	46
მხარდაჭერა ზაზა დუგლადეს	supportzazadugladze	363	23
ირაკლი ქადაგიშვილის მხარდამჭერთა ჯგუფი	Malkhaz Chrelashvili	370	25
სულ		130,168	

ცხრილი 2. იმ „ფეისბუქ“ გვერდების სია, რომელთა მიერ 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე დახარჯული თანხა საარჩევნო სუბიექტს „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა-გაერთიანებული ოპოზიცია „ძალა ერთობაშიას“ მივაკუთვნეთ

„ფეისბუქ“ გვერდის სახელი	რეკლამის დამფინანსებლის სახელი	დახარჯული თანხა (USD)	რეკლამის რაოდენობა
ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	61,353	95
Nika Melia / ნიკა მელია	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	11,823	111
Khatia Dekanoidze	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	5,093	43

George Kapanadze / გიორგი კაპანაძე	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	3,942	71
ცეზარ ჩოჩელი	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	3,905	33
კახა ოქრიაშვილი / Kakha Okriashvili	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	2,747	42
Levan Varshalomidze	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	1,800	52
David Kirkitadze	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	1,695	21
Vano Merabishvili	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	1,087	8
Levan Varshalomidze	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	963	88
კახა გენაძე / Kakha Getsadze	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	708	13
Levan Bezhashvili / ლევან ბეჟაშვილი	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	701	16
გიორგი ბოტკოველი / Giorgi Botkveli	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	680	30
მანუჩარ კვირკველია / Manuchar Kvirkvelia	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	486	14
ვაჟა ჩიტაშვილი / Vazha Chitashvili	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	348	9
Murtaz Zodelava / მურთაზ ზოდელავა	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	249	13

Elguja Bagrationi / ელგუჯა ბაგრატიონი	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	243	8
გიორგი კირთაძე / Giorgi Kirtadze	ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა United National Movement	172	6
Mikheil Saakashvili	Mikheil Saakashvili	20,129	55
კახა ოქრიაშვილი / Kakha Okriashvili	კახა ოქრიაშვილი / Kakha Okriashvili	16,974	140
სულ		135 098	

ცხრილი 3. იმ „ფეისბუქ“ გვერდების სია, რომელთა მიერ 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე დახარჯული თანხა საარჩევნო სუბიექტს „ბაქრაძე, უგულავა, ბოკერია - ევროპული საქართველო - მოძრაობა თავისუფლებისთვის“ მივაკუთვნეთ

„ფეისბუქ“ გვერდის სახელი	რეკლამის დამფინანსებლის სახელი	დახარჯული თანხა (USD)	რეკლამის რაოდენობა
ევროპული საქართველო	ევროპული საქართველო	107,783	406
ელენე ხოშტარია Elene Khoshtaria	ელენე ხოშტარია Elene Khoshtaria	9,644	62
ზურაბ ჭიაბერაშვილი / Zurab Tchiaberashvili	ევროპული საქართველო	8,600	61
გიგი უგულავა / Gigi Ugulava	ევროპული საქართველო	7,556	47
ოთარ კახიძე / Otar Kakhidze	ევროპული საქართველო	6,190	67
Giga Bokeria	European Georgia	6,107	67
შალვა შავგულიძე / Shalva Shavgulidze	ევროპული საქართველო	3,258	25
არმავ ახვლედიანი/Armaz Akhvlediani	ევროპული საქართველო	2,787	60
Sergo Ratiani / სერგო რატიანი	ევროპული საქართველო	2,713	46
ირმა ნადირაშვილი / Irma Nadirashvili	ევროპული საქართველო	2,054	20
გიორგი ღვინიაშვილი • Giorgi Ghviniashvili	ევროპული საქართველო	1,265	13

Giorgi Kandelaki	ევროპული საქართველო	839	8
Ahmed Imamkuliev / ახმედ იმამკულიევი	ევროპული საქართველო	650	3
Arsen Karapetyan / არსენ კარაპეტიანი	ევროპული საქართველო	659	7
დავით ბაქრაძე David Bakradze	ევროპული საქართველო	15,918	114
Gigi Tsereteli გიგი წერეთელი	ევროპული საქართველო	3,868	55
ხათუნა გოგორიშვილი / Khatuna Gogorishvili	ევროპული საქართველო	873	10
Lela Qeburia / ლელა ქებურია	ევროპული საქართველო	559	7
ამირან ძოწენიძე / Amiran Dzotsenidze	ევროპული საქართველო	321	5
ტარიელ ნაკაიძე/Tariel Nakaidze	ევროპული საქართველო	200	2
Giga Bokeria	Giga Bokeria	232	6
ზურაბ ჩილინგარაშვილი / Zurab Chilingarashvili	European Georgia	400	2
Levan Tarkhnishvili / ლევან თარხნიშვილი	ევროპული საქართველო	700	8
სულ		183,176	

ცხრილი 4. იმ „ფეისბუქ“ გვერდების სია, რომელთა მიერ 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე დახარჯული თანხა საარჩევნო სუბიექტს „ლელო - მამუკა ხაზარაძეს“ მივაკუთვნეთ

„ფეისბუქ“ გვერდის სახელი	რეკლამის დამფინანსებლის სახელი	დახარჯული თანხა (USD)	რეკლამის რაოდენობა
ლელო საქართველოსთვის • Lelo For Georgia	ლელო საქართველოსთვის • Lelo For Georgia	80,438	719
მამუკა ხაზარაძე Mamuka Khazaradze	ლელო საქართველოსთვის • Lelo For Georgia	27,788	163
Badri Japaridze • ბადრი ჯაფარიძე	ლელო საქართველოსთვის • Lelo For Georgia	12,450	104

David Usupashvili Official	ლელო საქართველოსთვის • Lelo For Georgia	3,020	35
Tazo Datunashvili • თაზო დათუნაშვილი	ლელო საქართველოსთვის • Lelo For Georgia	1,552	15
Saba Buadze • საბა ბუაძე	Saba Buadze • საბა ბუაძე	994	40
Lelo For Women • ლელო ქალებისთვის	ლელო საქართველოსთვის • Lelo For Georgia	784	2
Ana Natsvlishvili • ანა ნაცვლიშვილი	ლელო საქართველოსთვის • Lelo For Georgia	726	51
Lelo For Youth • ლელო ახალგაზრდებისთვის	ლელო საქართველოსთვის • Lelo For Georgia	604	59
გრიგოლ გეგელია / Grigol Gegelia	ლელო საქართველოსთვის • Lelo For Georgia	250	14
ლელო - ისანი	ლელო საქართველოსთვის • Lelo For Georgia	123	11
ირაკლი კუპრაძე / Irakli Kupradze	ლელო საქართველოსთვის • Lelo For Georgia	117	1
Saba Buadze • საბა ბუაძე	These ads ran without a disclaimer	157	5
ლელო - ქუთაისი	Ana Natsvlishvili • ანა ნაცვლიშვილი	117	8
ლევან კობერიძე / Levan Koberidze	ლევან კობერიძე / Levan Koberidze	2,049	24
Giorgi Sioridze • გიორგი სიორიძე	Giorgi Sioridze • გიორგი სიორიძე	968	20
Pikria Chikhradze • ფიქრია ჩიხრაძე	Pikria Chikhradze • ფიქრია ჩიხრაძე	106	6
Geno Tebidze • გენო თებიძე	Geno Tebidze • გენო თებიძე	115	2
Papuna Koberidze • პაპუნა კობერიძე	Papuna Koberidze • პაპუნა კობერიძე	160	7
Ani Mirotadze • ანი მიროტაძე	ანი მიროტაძე	194	9
Irakli Talakhadze • ირაკლი ტალახაძე	ირაკლი ტალახაძე	283	6
Jambul Khozrevanidze • ჯამბულ ხოზრევანიძე	Jambul Khozrevanidze • ჯამბულ ხოზრევანიძე	354	21

Murad Muradov • მურად მურადოვი	Murad Muradov • მურად მურადოვი	410	7
კახა კოჟორიძე • Kakha Kozhoridze	კახა კოჟორიძე • Kakha Kozhoridze	438	19
Ekaterine Kvividze • ეკატერინე ქვლივიძე	Ekaterine Kvividze • ეკატერინე ქვლივიძე	449	38
გრიგოლ გეგელია / Grigol Gegelia	გრიგოლ გეგელია / Grigol Gegelia	610	19
ლევან სამუშია	Levan Samushia	645	10
Tornike Artkmeladze • თორნიკე ართქმელაძე	თორნიკე ართქმელაძე / Tornike Artkmeladze	699	30
ირაკლი კუპრაძე / Irakli Kupradze	ირაკლი კუპრაძე • Irakli Kupradze	703	41
Lana Galdava • ლანა გალდავა	ლანა გალდავა / Lana Galdava	746	34
ირაკლი კუპრაძე / Irakli Kupradze	Irakli Kupradze	785	52
ალექსანდრე ახვლედიანი • Aleksandre Akhvlediani	ალექსანდრე ახვლედიანი • Aleksandre Akhvlediani	860	18
გიგლა მიქაუტაძე • Gigla Mikautadze	გიგლა მიქაუტაძე • Gigla Mikautadze	871	15
Soso Vakhtangashvili • სოსო ვახტანგაშვილი	Soso Vakhtangashvili • სოსო ვახტანგაშვილი	900	10
Nika Cherkezishvili • ნიკა ჩერქეზიშვილი	ნიკა ჩერქეზიშვილი	902	14
პაატა ცივაძე-მომავალი ჩვენია	პაატა ცივაძე	901	34
სულ		143,268	

ცხრილი 5. იმ „ფეისბუქ“ გვერდების სია, რომელთა მიერ 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე დახარჯული თანხა საარჩევნო სუბიექტს „გიორგი ვაშაძე-სტრატეგია აღმაშენებელს“ მივაკუთვნეთ

„ფეისბუქ“ გვერდის სახელი	რეკლამის დამფინანსებლის სახელი	დახარჯული თანხა (USD)	რეკლამის რაოდენობა
---------------------------------	---------------------------------------	------------------------------	---------------------------

Giorgi Vashadze / გიორგი ვაშაძე	Giorgi Vashadze / გიორგი ვაშაძე	65,779	303
სტრატეგია აღმაშენებელი • Strategy Aghmashenebeli	სტრატეგია აღმაშენებელი • Strategy Aghmashenebeli	16,838	59
გიორგი ვაშაძე - სტრატეგია აღმაშენებელი / Strategy Aghmashenebeli	გიორგი ვაშაძე - სტრატეგია აღმაშენებელი / Strategy Aghmashenebeli	792	13
ბექა დიასამიძე/Beka Diasamidze	Beka Diasamidze	178	12
სულ		83 587	

ცხრილი 6. იმ „ფეისბუქ“ გვერდების სია, რომელთა მიერ 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე დახარჯული თანხა საარჩევნო სუბიექტს „დავით თარხან-მოურავი, ირმა ინაშვილი - საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი“ მივაკუთვნეთ

„ფეისბუქ“ გვერდის სახელი	რეკლამის დამფინანსებლის სახელი	დახარჯული თანხა (USD)	რეკლამის რაოდენობა
დავით თარხან-მოურავი, ირმა ინაშვილი, საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი	დავით თარხან-მოურავი, ირმა ინაშვილი, საქართველოს პატრიოტთა ალიანსი	3,458	48
სულ		3 458	

ცხრილი 7. იმ „ფეისბუქ“ გვერდების სია, რომელთა მიერ 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე დახარჯული თანხა საარჩევნო სუბიექტს „გირჩს“ მივაკუთვნეთ

„ფეისბუქ“ გვერდის სახელი	რეკლამის დამფინანსებლის სახელი	დახარჯული თანხა (USD)	რეკლამის რაოდენობა
გირჩი • Girchi	გირჩი • Girchi	8,697	241
Zurab Girchi Japaridze	Zurab Girchi Japaridze	854	4
Iago Khvichia	Iago Khvichia	272	7
სულ		9 823	

ცხრილი 8. იმ „ფეისბუქ“ გვერდების სია, რომელთა მიერ 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე დახარჯული თანხა საარჩევნო სუბიექტს „ალეკო ელისაშვილი-მოქალაქეებს“ მივაკუთვნეთ

„ფეისბუქ“ გვერდის სახელი	რეკლამის დამფინანსებლის სახელი	დახარჯული თანხა (USD)	რეკლამის რაოდენობა
ალექსანდრე ელისაშვილი / Alexander Elisashvili	ალექსანდრე ელისაშვილი - მოქალაქეები	5,696	93
24 ალექო ელისაშვილი - მოქალაქეები	ალექსანდრე ელისაშვილი - მოქალაქეები	960	14
ლევან იოსელიანი - Levan Ioseliani	ალექსანდრე ელისაშვილი - მოქალაქეები	1,245	18
გენრი დოლიძე - Genri Dolidze	გენრი დოლიძე	121	16
სულ		8 022	

ცხრილი 9. იმ „ფეისბუქ“ გვერდების სია, რომელთა მიერ 1 სექტემბრიდან - 28 ნოემბრამდე დახარჯული თანხა საარჩევნო სუბიექტს „შალვა ნათელაშვილი-საქართველოს ლეიბორისტულ პარტიას“ მივაკუთვნეთ

„ფეისბუქ“ გვერდის სახელი	რეკლამის დამფინანსებლის სახელი	დახარჯული თანხა (USD)	რეკლამის რაოდენობა
Shalva Natelashvili - შალვა ნათელაშვილი	Labour Team - Vote for 10	3,615	150
Beka Natelashvili • ბექა ნათელაშვილი	Labour Team - vote for 10	643	47
Mikheil Qumsishvili • მიხეილ ქუმსიშვილი	Labour Team - Vote for 10	110	9
ლეიბორისტული ბლოგი • 10	Labour Team - vote for 10	382	16
სულ		4 750	